Контрольный экземпляр

Массе а мехкий пролетареш, вІашагІкхета!

СЕРДАЛО

СОВЕТСКИ СОЮЗА КОММУНИСТИЧЕСКИ ПАРТЕ НОХЧ-ГІАЛГІАЙ ОБКОМА, НОХЧ-ГІАЛГІАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТЕИ МИНИСТРИЙ СОВЕТЕИ ОРГАН

«СВЕТ» Орган Чечено-Ингушского обкома КПСС, Верховного Совета и Совета Министров ЧИАССР

Газет арадувл 1923 шера денз ★ ШОАТТА, 25 АПРЕЛЬ, 1987 ШУ. ★ № 50 (7396). ★ Мах 3 кеп.

КПСС ЦК Политбюро

КПСС ЦК Политбюро 23 апреле хиннача заседане, парте XXVII съездо тІадиллarга хьежжа, пачхьалкхен предприятех (объединенех) долча Закона проектана чуйоагІа положенеш кхоачашъяран кулгалдара экономически методашка довларан эша хьалаш хьадар духьа финансово-кредитни механизманен маьхаш хьадара системанен перестройка ярца дувзаденнача дешай комплексага хьежар.

Из дувцача хана белгалдаьккхар, финансироване, кредитоване, маьхаш хьадара кердача механизмо ма хулла новкъостал де дезилга мехка социально-экономически дегІаахар сихдеча, Іилма-технически прогрессана карагІдаьннараш юкъедоаладеча, производствана интенсификаци елга дегІадоаладеча, ресурсашта кхом беча, юкъарпаччахьалкхен, коллективни личин хьашташ цхьан тарделга вІаштІехьдоаккхача, советски наьха хьал-таро лакхъяра йола парте лини тІатеІІа кхоачашъеча.

Из болх тоабаро новкъостал де деза экономика эффективность лакхъяра, объединенейи предприятейи йиззача боахама расчета, шоашта финансировани яра, самоокупаемоста принципаш юкъейоалаяра. ЛаьрхІа да предприятей госбюджетацара дІа-хьа дола гІулакхаш овлангара денз хувца, уж норматпвни кІийлен тІа даха, лоадам боацача опекахи финансови органий оагІорахьара дерригa чулоацача регламентацехи мукъа а доахаш. Белгалдаьккхад, кулгалдара берригача боарамашка финансово-экономически болх эргабаьккха тоабар, финансий хьалехи отраслешка боахам лелабара результатехи министерствайи ведомствайи бехктокхам айбар эшаш долга.

ЛаьрхІа да парте экономически стратеги кхоачашъеча банкай лоархІами бехктокхами айбе, халкъа боахам дегІабоалабеча цар гІулакх чІоагІде. Де лерхІаш да кредит боахам лелабара кердача хьалашка болх беш йола экономически рычаг хилийтара, кредитоване керттера принципаш тІатеІІа кхоачашъяра, декхар дІатакхара дисциплина чІоагІъяра, хилийта зенаши боахам лелабеча дувлийта гІалаташи дІакъайладахара кредитах пайда эцалга ца хилийтара эша гІулакхаш. Банковски системa структура дІахо эргаьккха тоаяра, кредитни учрежденеш боахама расчетага йовлара, балха стили методаши тоаяра наькъаш белгалдаьхад.

КПСС ЦК Политбюро хьежа а хьежар, мога а йнр СССР-е доттагІлен визит еш волча хана ПОРП ЦК хьалхарча секретараца, ПНР Паччахьалкхен совета Председателца В. Ярузельскеца М. С. Горбачева яьча переговорий итогаш.

Переговораш еча хана чІоагІъяьча идеологе, Іилма, культура даькъе советско-польски дІа-хьа леладеча гІулакхех йолча деклораце тоъал дика хьалхашкахьа юг общества вахара цу лоархІамеча сферера цин мехко цхьана лелаеча гІулакхий еррига комплекс. СССР-рча кІоарггача перестройкои ПНР чакхбоаккхача социалистически кердалонаш яра наькъон хьаю общественни организацешта, творчески союзашта, Іилма учрежденешта, министерстваштен ведомстваштен юкъера шоайла хьинаре гІулакхаш дІа-хьа леладара, опыт дІа-хьа эцара, вежарашха долча мехкий къахьегамхоша шоайла шерра дІа-хьа къамаьл дара дика предпосылкаш.

Могаьй визит йолча хана вІаштІехьъяьнна экономически коопераци, советскии польскии предприятешта юкъера нийсса бувзамаш дІахо а кІоаргдара дешаех йола договоренносташ. Раьза хинна тІаийцад дунен халкъашта юкъерча политиках, герз дІадаккхарах, Европерен дерригача дунен тІарен машари кхерамзлен чІоагІъярах долча кардинальни дешаех хетар цаІ хилар.

Политбюрос хаьдда порученеш елар деклараце керттера положенеш кхоачашъярах, советско-польски дІа-хьа леладеча гІулакхий кхыдола лостамаш дегІадоаладарах.

СССР-е доттагІлен визит чакхйоаккхаш хиннача Эфиопе болхлой парте ЦК Генеральни секретараца, социалистически Эфиопе Временни военни административни совета председателца Менгисту Хайле Мариамаца хиннача беседах болча М. С. Горбачева хоамага ладийгІад. Раьза а хинна, белгалдаьккхад хІанзарча хана керттерча проблемашта тІабода никъ СССР-ан Эфиопенен цаІ хеталга, вай мехкашта юкъера гІулакхаш дІахо дегІадоаладеи кІоаргден уж гІертилга.

КПСС ЦК Политбюро заседане хьежаб советски паччахьалкхен делегаце Иракски республике яьча визитах йолча П. Н. Демичева информацега, иштта дийцад КПСС XXVII съездеи КПСС ЦК январски Пленумеи решенеш кхоачашъярца дувзаденнача цхьадола кхытайпа дешаш а.

СОВЕТИЙ МЕХКА КЪАХЬЕГАМХО! ШЕРАГІА ЙОАРЖАЕ ЯХЬ СИЙЛАХЬ - БОККХАЧА ОКТЯБРА 70 ШУ ДИЗАРА ДОАГГІАЧА ТАЙПАРА НАКЪАДАХАРА!

(КПСС ЦК ТІахьехамашцара).

Сийле хийла хьалхалаттарий!

КПСС обкома бюро, Нохч - ГІалгІай АССР Министрий Совет, облсовпроф, ВЛКСМ обком хьежай 1987 шера цхьоалагІча квартале хьайбай продукташ дукхагІа яхаран кийчъяран районаша, колхозаша, совхозаша, фермаша, бригадаша, хьайбай боахама цхьаболча болхлоша лелаьча республикански социалистически яхьа итогашка. Социалистически яхье котъяьннарг лаьрхІай

РАЙОНАШ:

ХЬАЛХАРА МОТТИГ
хьожаьй
ШАЛИНСКИ РАЙОНА,

КПСС обкома, Нохч - ГІалгІай АССР Министрий Совета, облсовпрофа, ВЛКСМ обкома карара кара тела ЦІе байракх а луш республикански сийлен Улга тІа а йоаккхаш.

ШОЛЛАГІА МОТТИГ
хьожаьй
АЧХОЙ-МАРТАНОВСКИ РАЙОНА,

КПСС обкома, Нохч - ГІалгІай АССР Министрий Совета, облсовпрофа, ВЛКСМ обкома Сийлен грамота а луш.

КХОАЛАГІА МОТТИГ
хьожаьй
МАЛГОБЕКСКИ РАЙОНА,

КПСС обкома, Нохч - ГІалгІай АССР Министрий Совета, облсовпрофа, ВЛКСМ обкома Диплом а луш.

БОАХАМАШ:

ХЬАЛХАРА МОТТИГ
хьожаьй
ГРОЗНЕНСКИ РАЙОНА
«СОВЕТСКАЯ РОССИЯ» ЯХАЧА КОЛХОЗА,

КПСС обкома, Нохч - ГІалгІай АССР Министрий Совета, облсовпрофа, ВЛКСМ обкома карара кара тела ЦІе байракх а луш, республикански сийлен Улга тІа а йоаккхаш.

ШОЛЛАГІА МОТТИГ
хьожаьй
ГРОЗНЕНСКИ РАЙОНА
«60 ЛЕТ ОКТЯБРЯ» ЯХАЧА СОВХОЗА,

КПСС обкома, Нохч - ГІалгІай АССР Министрий Совета, облсовпрофа, ВЛКСМ обкома Сийлен грамота а луш, республикански сийлен Улга тІа а йоаккхаш.

КХОАЛАГІА МОТТИГ
хьожаьй
ШЕЛКОВСКИ РАЙОНА
«ПУТЬ К КОММУНИЗМУ» ЯХАЧА КОЛХОЗА,

КПСС обкома, Нохч - ГІалгІай АССР Министрий Совета, облсовпрофа, ВЛКСМ обкома Диплом а луш республикански сийлен Улга тІа а йоаккхаш.

Социалистически яхье котъяьннараш а лаьрхІа республикански газеташ тІа чІоагІдаьча сийлен Улга тІа яьхай:

Назрановски района «Назрановский» совхоз;
Ведевски района «Прогресс» яха совхоз;
Надтеречни района «Гвардейский» совхоз;
Грозненски района «Ермоловская» яха птицефабрика;
Назрановски района «40 лет Октября» яхача совхоза № 1 йола шурий ферма;
Сунженски района XIX партсъезда цІерагІча колхоза № 2 йола шурий ферма;
Сунженски района В. И. Ленина цІерагІча колхоза № 2 йола шурий ферма;
Шелковской района Л. Н. Толстой цІерагІча совхоза шурий ферма;
Шелковской района «Коминтерн» яхача колхоза № 5 йола шурий ферма;
Наурски района Кирова цІерагІча совхоза шурий ферма;
Наурски района «Наурский» совхоза шурий ферма;
Гудермесски района «Новогрозненский» совхоза шурий ферма;
Шалински района «Курчалойский» совхоза шурий ферма;
Шалински района «Московский» совхоза шурий ферма;
Производственни племенной объединене шурий ферма;
Ножай - Юртовски района А. Шерипова цІерагІча колхоза хьайбай ферма;
Ачхой - Мартановски района «Ореховский» совхоза шурий ферма.

Хьайбаш леладерий гІулакхаш

Хьинаре къахьегаш йолча Шалински района «Автуринский» совхоза ферма коллективо карарча шера цхьоалагІча квартале планагІа йохка йоагІар 190 тонн йолаш пачхьалкхенна дІаеннай 210 тонн шура.

Дояркашта юкъе яьржача социалистически яхье толамаш доахаш болх бу Абдулмуслимова Зарас, Худигова Нурас, Деднева Себисас, Куразова Айнас, Кагирова Хадижата, кхыбараша. Царна ахчан премеш еннай.

Шоай декхараш толаме кхоачашду осеминатора, юрта Совета депутата Идрисова Маккас, зоотехника Абдулбекова Фатимас, ветеринарни лора Гайрбеков Саид-Эме. ХІанзле шн бІаь Іатто Іаьсий даьд. Хьайбаш леладераш таро йолаш ба шура алсамъяккха.

Сийлахь - боккхача Октябра 70 шу дизара долча цІейна дикача къахьегама совгІаташца накъабахара кхы тІа хьинар айденна къахьегаш ба уж.

Х. МУКАЕВ.

СУРТАШ ТІА: 1) яхье хьалхаьнна доярка Куразова Айна; 2) осеминатор Идрисова Макка (аьттехьара яр), зоотехник Абдулбекова Фатима; 3) ветеринарни лор Гайрбеков Сайд-Эмн.

Автора сурташ.

БІАЬСТАН ЦХЬА САХЬАТ А ДЕЗА ДА

Дийнахь-бус наст-наста хувцалу хаоттам: цкъа хоза ха отт, сийрда, бІайха малх а хьежаш, тІаккха морхаш тІа а яьхке, сигале дІакъовл, мух хьокх, догІа делх... Ха йодаш я, цІаккха а ца соцаш. Из бІаьстанарча балхашта тилийта йиш яц. ХІанз ахархоша оал: «Цхьан дено меттел, цхьан сахьато а шера кхоабаргва». Хаоттам талхара цар духьалдоаккх дика вІаштІехьдаьккха гІулакх, чІоагІа къахьегамеи исполнительскии дисциплина, берригa шоай низ.

— Иштта ца хилча хІама де кхуврг дац тха, — йоах дукхача шерашка къахьегаш юрта боахам дика бовзаш волча «Орджоникидзевский» совхоза ахархочо Исмаилов Хасанбека. — Из дика кхетаду тха берригача баьцадаарашн бешамашн лелаераша. Цудухьа дийкха денача дийнахьа сатессача хана денз боад къовлабаллалца болх а бу. Хаоттамга хьежжа баьцадаарий кхай тІа, тІаккха беша болх бе беза.

Болх кхетамца беш хилар бахьан долаш бригадага йиш хул дІадийнар дика хьувкъаргдолаш дика кІийле кийчъе. (ХІаьта из санна йола бригада совхозе цхьайтта я). Иштта болх бара гІо даьд массе а бригаде хозрасчетн коллективни подряди юкъейоалаяро. Цу тайпара, хІаранега кхоача алапи цо къахьегарга хьежжа хургда.

Бешамашка ду бІаьстан юххера балхаш чакхдаьннад. МугІараштa юкъе обработка яьй, гектара тІа лерхІаш 600 килограмм минеральни удобренеш тайсай.

ХІара гектара тІа лаьрхІа 300—500 кубометр хургйолаш хий диллад. Сомий гаьнаш йиІай, хоза куц а доаккхаш.

Укх деношка помидорийи нарсийи ги дІадувш да. Из дІадув лаьтта дика кийчдаь да.

Творчески, хьинаре къахьег Астамирова Деше, Умарова Сабилай, Гайрбекова Зайнапа, Азигова Серижe кулгалдеча звеноша. ХІара болхлочо дийнахьара норма 40—50 процент тІехкхоачашъю.

ДІадахача шера мара лата йоланнаяц къона беш. Из иштта дале а бригадо чу а ийца, паччахьалкхенна дІабелар 1930 центнер сомаш. Уж а планагІа боацаш. КІезнга хьувкъанзар баьцадаараш а. Торговн сетен баьцадаараш чакхдоахача предприятешкен дІаяхьийтар 7570 центнер помидораши нарсаши.

— Цу тайпара оаха бешамашкарен кхашкарен яьнна 157 эзар сома маьха продукци дІаяхьийтар, вешта аьлча планал 65 эзар сома маьха дукхагІа, —йоах бригадира. — Цудухьа массане дика ахча а ийцар. Цу толамо тха дог гІоздаьккхар. Укх шера оаха декхар тІаийцад кхы а дукхагІа сомаши баьцадаараши чуэца а пачхьалкхенна дІадала а.

Сомаши баьцадаарашн кхедерашта доккха новкъостал ду механизатораша Алхазуров Алхазура, Хаджиев ТІауса, Арсанов Ювсапа, Зузуев Халида, кхычар.

М. ХАМЗАЕВ.

Яхьа дневник

ЛаьрхІар кхоачашду

Укх тІеххьарча шерашка цІаккха ца хиннача тайпара хьинар айденна къахьегаш я укх юбилейни шера «Грознефтегаз» яхача мехкадаьттагазови управлене коллектив. Сийлахь-боккхача Октябра 70 шу дузача цІейя сийна къахьегама вахте эттача управлене болхлоша цхьаккха бутт дІабахнйтабац шоаш тІаийца доккхий социалистически декхараш дикка тІеххоачаш ца деш. Цудухьа башха-дика къахьегама совгІат а кийчдаь, накъабоагІа уж дунен халкъашта юкъерча цІейна — ЦхьоалагІча майна. Дерригача технико-экономически хьокхамий биъ бетта план хІанзлехьа кхоачашъяьй управлене коллективо. Ер шу доладелча денз цо заданел совгІа маьхалъяьккхай 533 эзар сом мах бола товарни продукци, тайп-тайпара продукци арахецара задани 175 процент кхоачаш а яь, хІанзлехьа цу хьокхама даьнъе лоархІаьй из пхе бетта заданех а.

Къахьегама овсарле лакхъяра кхаь бетта план 186 процент кхоачашъяьй управлене болхлоша.

Уж толамаш доахача дизза дакъа а лоацаш, хьинаре къахьегарца белгалъяьннай укхаза опытни инженераш Балаянц Александр, Зарутаев Валентин, Дзгоев Борис керте латтача цехий коллективаш.

Деша дай бац

ШийтталагІча пятилетка хьалхарча шера план ханал хьалха кхоачашъяра. Сийлахь-йоккхача Октябрьски социалистически революце 70 шу дузача цІейна сийленца накъабахара доккхий декхараш тІаийцадар Нохч-ГІалгІай гІишлон управленена чуйоагІача домостроительни комбината гІишлонхоша, инженерно - технически болхлоша. гІулакхерча наха. Цар дош деннадар укх юбилейни шера дерригача технико-экономически хьокхамий пачхьалкхен план 30 декабре кхоачашъе, къахьегама овсарле планагІа лаьрхІачул цхьа процент лакхъе.

Чакхбоалаш латт укх шера хьалхара биъ бутт. Мишта кхоачашду - теш гІишлонхоша шоаш укх юбилейни шера тІаийца декхараш? Ер шу доладелча денз хІанзалца баьча балха итогашка хьежача гуш да тІаийцача декхарех лоархІа ца барал совгІа, пачхьалкхен план кхоачашъе а уж гаьна хилар. ГенподрядагІа цар кхоачаш ца деш дисад 120 эзар сома маьха гІишлон-монтажни балхаш, хІаьта шоай низаца гІишлон балхаш дара даькъе тІадиса пачхьалкхен декхар 90 эзар сом мах болаш да. Лакхъе еза къахьегама овсарле планагІа оттабаьча боарамал а 2,8 процент лохагІа я.

Домостроительни комбинатерча гІишлон-монтажни участкех цхьаккха яц пачхьалкхен план кхоачашъеш. Ер шу доладелча денз дукха декхар тІадусаш хьайоагІа М. Цамаев, С. Солтамурадов, Р. Цугаев керте латтача участкай гІишлонхой коллективаш.

Москве кхачар

КПСС ЦК, СССР Лакхехьарча Совета Президиумо, СССР Министрий Совето хьехарагІа 23 апреле Москве официальни доттагІлен визитагІа кхаьчав Арабски социалистически возрождене парте Генеральни секретарь, Сирийски Арабски Республика президент Хафез Асад.

Аэродроме цунна накъабаьхкабар КПСС ЦК Политбюро член, СССР Лакхехьарча Совета Президиума Председатель А. А. Громыко, КПСС ЦК Политбюро член, СССР кхыча мехкашцарча гІулакхий министр Э. А. Шеварднадзе, КПСС ЦК Политбюро членалла кандидат СССР оборона министр С. Л. Соколов, КПСС ЦК секретарь А. Ф. Добрынин, кхыбола официальни нах.

Хьаьша аэродромера Кремле дІавахар.

* * *

Йоккхача Кремлевски двореца Георгиевски зале Х. Асадаца вІашагІкхетара торжественни цІеремони хилар.

Сирийски кулгалхочунга дІайха моаршал хаьттар КПСС ЦК Генеральни секретара М. С. Горбачева.

(ТАСС).

ДИКАГІБАРИЙ ЦІЕРАШ ЙОАХ

21 ИЮНЬ ХОРЖАМАШТА НАКЪАДОЛХАШ

Балха ди чакхдоаллача хана шоай цІеча уголоке гулбелар «Грознефтеоргсинтез» объединенена чуйоагІача центральни приборо - ремонтни мастерской болх беш бола токараш, слесараш, гІулакхера нах. Торжественни хьале цар дІайнхьар моттигерча Іаьдала органе депутаталла кандидат оттавара хоржамашта хьалхара шоай собрани. Заводской районни Совета депутаталла цхьа кандидат оттаве везаш бар уж.

Эгтара хьалха кандидатура ювцаш цІи яьккхар хІанзарча созыва депутата декхараш кхоачашдеш волча КИП слесарий бригадира В. Коротина. Ший хьинар кхо ца деш къахьийгад лакха квалификаци йолча говзанчас дІаяхача юкъа ший коллективо социалистически яхье даим а хьалхалатташ къахьегаргдола хьалаш вІаштІехьдаха гІерташ. шоаш тоаю техника тІехнийса а тІехдика болх беш а хилийтара тІахьожам лоаттабеш. ТІехдика а цІена а кхоачашдаьд цо ший общественни декхараш а, цудухьа яьккхар болхлоша эгтара хьалха цун цІи.

Шийх беннача тешама дег тІара баркал а оалаш, Владимир Ивановичa депутаталла кандидат оттаве могавир слесарно - механически участка бригадир Кравцов Евгений Филлипович.

Вай хоржама система демократически юхьигех пайда а эцаш, цу участка болхлочо В. А. Бойцова кхы цІаьхка предложени елар — депутаталла кандидат слесарь Волков Леонид Николаевич оттаве, аьнна.

— Производственни а общественни а балха йоккха опыт, лакха говзал йола саг ва из, — аьлар цо ший кандидатурах дувцаш.

— Бакъдолчоа тІаккхувш, принципиальни, нахаца дувца ховш ший гІулакх цІена кхоачашдеш саг ва Леонид Николаевич.

Кхокхе а кандидатура гучахьа йийцачул тІехьагІа Заводской районни Совета депутата кандидаталла оттавара дукхагІчар могавир слесарь **Волков Леонид Николаевич.**

Грозненски райсовета депутаталла кандидаташ оттабара собранеш хиннай Грозненски газ чакхйоахача заводе, «Заря» совхозе, «Гикаловское» яхача производственни объединене, «1-ча Мая» цІерагІча колхозе. Яьча голосоване итогаша хьахьекхар дукхагІбараш раьза а болаш, райсовета депутата кандидаталла оттабара «Заря» совхоза механизатор **Темирсултанова Мария Исаковна**, ГГПЗ прибористт **Омарова Байза Мовсаровна**, «1-ча Мая» цІерагІча колхоза бухгалтер **Цигип Любовь Васильевна**, «Гикаловское» ПО йоккхагІйола Іилман болхло **Жукова Евдокия Павловна** могабаьлга.

Доккхача цІейя, торжественни хьале хилар Грозненски электро - ремонтни завода болхлоша Грозненски горсоветеи Октябрьски райсоветеи депутатий кандидаташ оттабара яь собрани. Горсовета депутата кандидаталла оттавара ши саг белгалваьккхар укхаза — завода директор В. В. Ляхови производства даькъе цун заместитель вола С. Ф. Лашкои. Геттара дукха дІайха дешаш аьлар гулбеннараша шоай кулгалхочох. Хьинар дола саг, нахаца дувца ховш вола хьаким, тІехдика рационализатор, производства новатор из волга белгалдоахар цар шоаш къамаьл деш. Цо кулгал а деш, дукхагІйолча производственни технологически процессашта автоматизаци яьй заводе. наьха къахьегам аттача баккхара тайп-тайпара приспособленеш кийчъяьй. Завода директор хьалха а волаш, дукха даьд производства культура лакхъяра, делкъийна хІама диачул тІехьагІа дика салаІара хьалаш вІаштІехьдахара. Предприяте коллектив йоккха еце а Іалаьмате доккхий да цунна карагІдийннараш, даим тІехкхоачашду дерригача технико - экономически хьокхамех дола декхараш. Из дерригa хулга вІаштІехьдаьккхар, цунна лостам телар ва завода кулгалхо. цудухьа массане а къоабалйир цун кандидатура. Грозненски горсовета депутата кандидаталла оттаве коллективо могаваьр ва предприяте директор **Ляхов Виталий Васильевич.** Иштта дика ювцаш Горсовета шоллагІа депутата кандидаталла оттае могайир лакха говзал йола электрообмотчица **Роза Николаевна Манасян.**

ХІаьта цу хьале шоллагІа дош дийцача гучадаьлар Октябрьски райсовета депутата кандидаталла оттавара йоккхийча электрически машинашта ремонт яра слесарь **Бекенин Виктор Сергеевич** белгалваьккхалга.

Ленински райсовета депутатий кандидаталла оттабара могабаьб «Автоспецоборудование» завода болхлой: токарь **Шавхалов Руслан Мухадинович**, слесарь **Мусаев Эйло Авалуевич**, бустамий лабораторе инженер - метролог **Алеко Валентин Порфирьевна**, токарь **Карпцов Александр Михайлович**, Малхбузен электрически сетей электромонтераш **Будаев Анатолий Ефимович**, **Москаленко Юрий Михайлович**, кхыбараш.

* * *

«Назрановский» совхоза болхлоша шоай собране райсовета депутаталла бахийта кандидаташ оттабеча хана кхывар вувца ца везаш хилар къона звеньевой-коартолаш кхееш вола **Мержоев Сулейман.** Дерригa ший къона хьинар лаьттана, хьувкъамашта дІалуш хьавоагІа из йІаьххача юкъа. Укх шера ший 50 гектар хулача участка тІа хІаране тІа 270 центнер йолаш коартолаш кхее аьнна дош деннад цо. Массарел хьалха а дика а уж дІайийна а ваьнна хІанз ший кхайна кхыдола Іунал де кийчлуш ва из.

Иштта тешшаме цІераш йоах шоай кандидатий кхыча коллективашка а. Цу юкъе ба лораш, педагогаш, ахархой, хьайбаш леладераш, промышленни предприятей болхлой, специалисташ, хьакимаш. Наьсархошта дика дагайоагІа районе хицара гІулакх Іалаьмате во хинна ханаш. Хий дац, хий тоац, хий Іоухийташ доаду яхаш леткъаш хулар «этажашка» бахараш а юртара нах а. Укх тІеххьарча хана из лоткъам наггахьа мара хазац, хозе а потребителий адресагІа мара. «Водоканала» начальник **Мальсагов Абуязит** Ахриев ГІапура цІерагІча «Электроинструмент» заводе хьалкхийннача болхлоех саг ва. ГІалат баьннабац из цига балха вахийтараш. Хьинар долаш, дош гІулакхаца дувзаденна долаш, нах шийна тІехьабаха ховш — дика хьаким хиннав цох. Тоабаьб района хин боахам, вІашагІъеллай барттайна коллектив. Цудухьа укх деношка райсовета депутаталла кандидат оттавеш шоай хиннача собране эггара хьалха цун цІи яьккхар болхлоша.

РАПО специалисташа шоашта юкъера горсовета депутаталла кандидат оттавир шоай керттера зоотехник къона специалист **Газдиев Бек-Хан.**

Чуйнна кийчо еш ба наьсархой хоржамашта. Лакхача къахьегама толамашца, дикача гІулакхашца накъаболх уж цу политически лоархІамерча кампанена.

М. КАРАЕВ.

КПСС МАЛГОБЕКСКИ ГОРКОМА ПЛЕНУМ

КПСС Малгобекски горкома пленум хилар. Цига къоастадир организацнонни дош.

Пленума парте горкома хьалхарча секретареи бюро членеи декхарех мукъавалийтар Т. Д. Албаков, КПСС горкома шоллагІча секретареи бюро членеи декхарех мукъавалийтар В. И. Евглевский, уж боахама балха тІа бахарца дувзаденна.

Парте Малгобекски городской комитета хьалхарча секретаралла хержай, хьалха Малгобекски халкъа тІахьожама комитета председатель хинна **Н. М. Морева.**

ШоллагІча секретаралла хержав хьалха халкъа депутатий Малгобекски городской Совета исполкома председатела хьалхара заместитель, РАПО председатель хинна **М. Б. Акмурзиев.**

Пленума балха юкъе дакъа лоацаш вар КПСС Нохч-ГІалгІай обкома секретарь В. И. Дмитриенко.

ПАРТИЙНИ ВАХАР: БАЛХА СТИЛЬ

ДIАДОЛАДАЬР ЮКЪАГIА А ЦА ДУТАШ

Тайп - тайпара халонаш духьала увтте а «Экажевский» совхозе кердадар лохаш, из юкъедоаладе гIерташ къахьегаш ба, ала йиш я тахан. Боахама кулгалхоша, специалисташа, болх беча наха уйла ю шоаш дIадоладьча гIулакхах фу хургдахьогI, яхаш. Дувцар да къахьегама овсарле лакхъелга, юртбоахама продукци дукхагIа йоаккхилга, цунга дIадодар кIезигделга, совхоза ерригача отраслей рентабельность айелга.

Боахама чурча расчетага яьккхай совхоза тракторно-кхаш леладу кхо бригада, бригадаш йийкъай 18 звенона Иштта кердача хьисапе болх беш хургья боахама шурий-товарни фермаш а. Боахама чурча расчетага уж подразделенеш йоахаш царна дIаденнад болх бара эшаш мел дар — латта, хьайбаш, гIишлош, юртбоахама техника. Къоастадаьд мел продукци яккха еза хIара звенос къаьстта а массане цхьана, цунга дIагIоргдар фуд, хозрасчетни заданеш кхоачашъяра учети тIахьожами хилар, заданеш кхоачашъярах бола бехктокхами материальни поощрении.

Боахама чура расчет леларо подразделене хIара кулгалхочунна чекови книжка деннад. Из эш совхозагара, цун кхыча подразделенешкара шоаш хьаэцача товарно-материальни маьхаленех, моллагIча шоашта даьча гIулакхах расчеташ е.

Оттаяьча положене тIа къоастаяьй хозрасчетни подразделенеша совхоза кулгалхоща а подразделенеша шоашта юкъе а гIулакх леладара порядок. Керда дар юкъедоаладеча из боккха лоархIам болаш да. Цо хоадам боллаш къоастаду хIаране де дезар. Совхоза кулгалхоша шоашта дIатIанийцай материально - техническа Iалашо яра функцеш, планировани, учет ю, маьхала йоаккх продукци, къоастаду ахчан средствaш дIаахийтара д..ш. Шера шоаш мел йоаккхаш йола продукци совхозе дIачулу хозрасчетни подразделенеша. Шу йисте даьлча дувц боахамо подразделенешта дIа фу деннад, царгара хьаккхаьчар фуд. Центральни бухгалтери хьож хIара звенос даьр фуд, яьккхача продукце мах тIабола чек язъю. Подразделене кулгалхочо а язъю ший аргIагIа чек. Цу тIа белгалдоаккх баьча балхах дIаденна алапи мел да, IотIатох амортизационни отчисленеш, къоастаду керттерча средствашта ремонтни, транспортни балхаш деш дIадахийтар фуд. Къаьстта чек язъю звенос мел продукци яьккхай а цун мел мах ба а хьожаш.

ТIехьара хьож боахама мел пайда баьб, хIара звенон, хIара сага цо баьча балхах фу кхоач. Дерригa теркал а даь, цхьа кепиг зехьа доврггдоацаш, массадолча хIаман кхоми хьурмати дергдолаш вIаштIехьдоаккх гIулакх.

Оттаьлча положене тIа белгалдаьккхад производственни подразделеней балха планировани елга, хозрасчетни подразделенешка болх беча наха материальни поощрени яра система оттаьй.

Хьагучча бесса совхозе дIаболабаьр дукха а чоалхане а болх ба. Атта а шаьра а дIабодац из. Къаьначо, дуккхача шерашка Iомадаьчо юхадетт цхьадола гIулакхаш. Динза дисараш, дIахьалхашкахьа аха новкъарле еш дар къаьита гу болх беча. ХIаьта уж кIезига а дац ухказа.

Фу ду совхоза партийни организаце балха тIа дола уж кхоачамбоацараш дIадахара, парте хьалхашка оттадаь декхараш — мохк лоацача хана социально - экономически дегIабоалабара лаьца никъ къахьегамхошта шерра дIабовзийтара? МалагIа позици лаьцай цо эргалонаш еча? Цхьан дешаца аьлча «Экажевский» совхоза партбюро а е цун секретара М. Тумгаева а цхьаккха позици а яц е деш хIама а дац кердадар сихдаь юкъедоаладара. Партбюро заседанешка, партийни собранешка дувцац хьалхашка латта декхараш кхоачашдара хIара коммуниста бехктокхам айбарах, къахьегама овсарле лакхъярах, наха кхетам баларах лаьца Инициативеи бехктокхами, критикеи гласности, демократи дисциплинеи хилар дIадех перестройкас. КъайлагIа а ца дувцаш, гуччахьа, массанена дIахозаргдолча дувца деза наха дагалаттар. Из укхаза деш дац. Эргалонаш елга дувцаш парткома заседанеш, партийни собранеш хиннаьйй шун, аьнна хаьттача парткома секретара денна жоп цецвоаккхаш дар:

— Хиннаяц.

Мишта кхетаде деза из? Партийни организаце ма йий эргалонаш елга сихдара хIара къахьегамхочун, къаьстта коммуниста хьинар айде деза. Кхыметел хозрасчетни бригадашта керте оттабаьраш фу нах ба, хьалхашка оттадаь декхараш кхоачашде цар балха опыт йий а хьежабац. Боккъалдар аьлча, партбюро секретара уж бовза а бовзац.

— Со цIагIа воацаш вIашагIъехкай уж, — йоах цо.

Кхашка дахар тхо цул тIехьагIа. № 1 йолча бригаде коартолаш дIаювш боахкар механизатораш. Гуш дар болх бе наьха безам болга.

Цхьабакъда, администраце а партийни организаце а къахьегаш боахкача наьха йоакхо ю ала йиш йолаш дацар гIулакх. Шийла, чIоагIа мух хьехкаш ди дар тхо цига хиннар. Шелбеннача кхалнаха дIачубаьнна бIохьбала помещени е вагончик яцар гонахьа. Иоассаенна сеялка юхатIакхаччалца хобабенна латтар болхлой. Шийла яц тхона-м, дIа хьауха кIур гаций хьона, яхаш пIелг тIахьокх кхалнаха ши-кхо дахча вIашка а-дилла йийвача цIера. Хала дар-хьогI дIа-хьа лелаю вагончик вIаштIехьъяккха, цу чу пиш оттае?

Цу тайпара хьал дар Х. Евлоева, А. Угурчиева звеношка а. Делкъийна хIама даа звеньевойш чубигар шоаща болх беча новкъосто ший машина тIа а ховшабаь, вожаш кхай тIа бисар...

Укхаза цхьаькха а да белгалдаккха дезаш. ДIаювча коартолий фу дикагIа хилча бакъахьа хетар массанена а.

— ХIирашкахьа дикагIа хул коартолаш, шун яраш иштта хIана яц, аьле цхьайолча хана тIехьатох тхона, — аьлар звеньевойс Х. Евлоева. — Цар дIаювча коартолий фу а дикагIа да. ХIара коартол кулгаща хоржаш дIаюв цар. Телхача коартола хIара килограмм хьа массаза къоастаю болхлошта цхьаца эппаз ахча лу цар.

Хьаэца мегаргйолаш я, аьнна хет из опыт.

Совхоза специалисташа расчет яьй хIара звенос мел коартол дIаювргья. Цхьан гектара тIара мел хьувкъам чуэца беза, планаш, социалистически декхараш кхоачашдара малагIа доплата, материальни поощрени ергья. Из дика да. Цхьабакъда, во да массанена а бIаргагургдолча уж планаши социалистически декхараши хьал ца тохилга, бригадас, звенос социалистически яхь хьанца лелаю ца ховлга. Цох цхьа дош дац е цхьоалагIча а е шоллагIча а бригадашка. Дерригa а документаш чIегаш а теха аьшка яьшка чу дада. Яьсса я социалистически яхьа экран а.

Совхоза бокхкача боахаме цхьа лозунг, цхьа плакат корадийзар тхона хьалхашка латта декхараш довзийташ, уж кхоачашдара нах тIахьехаш.

Дика гIулакх да «Экажевский» совхозе дIадоладаьр. Юкъейоалаяйза яргьяц боахама расчет, бригадни подряд. Гурахьа хьувкъам чуэцача хана кердачох наьха дог экккаргдоацаш болх вIаштIехьбаккха декхарийла я совхоза администраци, партийни организаци. ХIаьта, ховш ма хиллара, моллагIча гIулакха тIа толам боаккхар саг ва. Хадданза из позици лелаеш, къахьегача сага йоакхо еш, цунна кхетам луш хила еза партийни организаци, лоархIаме болх чакхбоаккхача юстара а ца латташ.

М.-Б. ЦИЦКИЕВ,
тха спец. корр.

Шера планаш—ийс бетта

ДIадахача шера планал совгIа паччахьалкхенна 120 тонн шурeи 15 тонн дулхи дIаденнад Шалински района «Джалка» яхача совхоза хьайбаш леладераша. Цар санна беркате къахьийгад кхаш леладераша. ТIехкхоачашъяьй ялат, шекара свеклаш йохкара планаш. Юртабоахама продукташ дукхагIа яхаран йохкаран йоаржаяьча Еррисоюзни социалистически яхье котало яккхарах КПСС ЦК, СССР Министрий Совета, ВЦСПС, ВЛКСМ ЦК карара кара тела ЦIей байракх еннай совхоза къахьегамхошта.

Цу доккхача совгIато кхы а хьинар айдаь, безам совбаьккха къахьегаш ба хьайбаш леладераш укх пятилеттa шоллагIча шера. ЦхьоалагIча квартале планагIа йохка йоагIар 250 тонн йолаш паччахьалкхенна дIаеннай цар 304 тонн шура. ХIаьта дулх дехкад — 49 тонн, планагIа дIадала доагIар 20 тонн долаш. ДIадахача шера цу юкъа ехкача хьайбай продуктаща нийсйича укх шера шура 12 тонни дулх 3 тонни дукхагIа дIаденнад паччахьалкхенга.

ДукхагIа я хIара кхоабача Iаттагара яьккха шура а. Нагахьа санна соахка кхаь беттa яьккхар 549 килограмм хиннаяле укх шера цу юкъа 571 килограмм яьккхай.

Уж толамаш даха аьттув баьннаб сага фактора лоархIам лакхбара совхоза кулгалхоша партийни профсоюзни организацеша цIенхаштта йоакхо ярах. Хьайбаш леладерий къахьегам аттача баккхара а салаIара а мел эша хьалаш вIаштIехьдаьхад цар.

Цул совгIа, шуреи дулхи дукхагIа даккха, планаш тIехкхоачашъе низ дIакхоач дикача фух дола доахан шоай Iулаштa юкъе хилийтара совхоза специалисташа къаьстта бокиха теркам тIабахийтарах. Иштта, къаьнеи шура кIезига луши хинна доахан дIа а даьха цар когаметта дIаоттадаьд цIеча фух долча шинарех хьахинна детта доахан.

Шоашта хьалхашка латта декхараш бехктокхаме хилар кхета а деш лерттIа Iунал дайт хьайбашта зооветеринарни специалисташа йоагтIаIча тайпара чакхйоах унахцIено лораярца ювзаенна профилактически мероприятеш. Цудухьа цамогаш а хулаш тIерадувлац хьайбаш. Геттара кIезига да Iаьхара диса доахан а.

ДIадахача шера хIара бIаь Iаттa тIехьара 91 Iаса хьакъоастадаьд цига. ХIаьта укх шера кхаь беттa 234 Iаса хьахиннад, планагIа хила доагIараш — 165. Цу гIулакхо къаьгга хьахьокх искусственни осеменени яра а кхы тайпа ветеринарни гIулакхаш дара а специалисташа шоай низ дIакхоачар деш хилар. ХIаьта къаьстта белгалбаьинаб осеменатораш Гаплаев Мувса, Батаев Хасим, ветсанитар Гаплаева Табарик.

Совхоза хьайбаш леладераша декхар тIанийцад: шийтталагIча пятилетка шоллагIча шера паччахьалкхенга шуреи дулхи дохкара планаш нийс беттa кхоачаш а еш Сийлахь-боккхача Октябра 70 шу дуза юбилей шера планал совгIа дулх 10 тонн, шура 50 тонни дIа а енна, дезде.

Советски халкъа эггара хьамсарагIеи доккхагIеи дола цIей дикача къахьегама совгIатащца дездара шоашта юкъе шерра социалистически яхь а йоаржаяь тIатеIIа балхаш деш ба хьайбаш леладераш. Къаьстта овсарле лакха йолаш къахьег доаркаша Хизриева Зулайс, ДавлетIкураева Мадинас, Исраилова Заргана, Закаева Мархас, Алиева Маликас. ДIабахача кхаь беттa хIара шоай Iаттагара 700—830 килограмм шура яьккхай цар, планаш дикка тIехкхоачаш а еш. Иштта беркате къахьийгад цар апрель беттa а.

Доккхий толамаш доах Iаьсий леладеча Умарова Мархас, Ибрагимова Хаврас, Халидова Разета, Умарова Хаврас, Тасуева Шаймане. Юкъера лаьрхIача дийнахьа 450—470 грамм дозал IотIаделтадолийт цар шоай Iаьсашта, планагIа кхета доагIар 350 грамм долаш.

Бехк боаккхилга йоацаш шоай декхараш дика кхоачашду скотникаша Ташаев Асланбека, Гаплаев Мовсара, кхыбараша.

С. СУРХОЕВ.

СУРТА ТIА: «Джалка» совхоза хьалхалатта болхлой (аьрдехьара аьттехьа) Iаьсий леладер Умарова Марха, доярка, КПСС член Исраилова Зарган, ферма ветсанитар Гаплаева Табарик, доярка Закаева Марха, Iаьсий леладераш Умарова Зулпа, Ибрагимова Хавра ферма цIеча уголоке салоIаш ба.

В. ЮНЦЕВИЧА сурт.

ПЕРЕСТРОЙКА: ДЕГIААХАРА НАЬКЪАГIА

БIУБЕННА ГIА БОАХАШ

ДIаяхача пятилетка шерашка тIехьаюсаш я яхаш каст-каста ювцаш яр Аргунски аьшкбетона конструкцей завода коллектив. Ший болх тоабара тIаерзаяь дукха мероприятеш чакхъяьхар цо. Предприяте кулгалхоща бехктокхамегIарча участкашта керте оттабир шоай балхах тIехдика кхеташ, йоккха опыт йолаш, болхлошкара доагтIаш дар хьадехаши шоай декхараш цIена кхоачашдеши бола специалисташ. БоагтIача боарамагIа завода коллектива болх дIабахийтара шоай ерригa таронаши кхоачамаши оарцагIдаьхар цар. Цул тIехьагIа дукха юкъ яланзар цуй болх хоалуш тоа а бенна, бIубенна къахьегаш из дIайолаяла. Укх пятилетка шерашка цхьа бутт дIабахийтабац цо паччахьалкхен плани тIанйца декхараши толамца кхоачаш а тIехкхоачаш а ца деш. Цкъа санна дуккхаза а республикерча промышленни предприятешта юкъе яьржача яхье призовой моттигаш яьхай цо.

Сийлахь - боккхача Октябра 70 шу дузача цIейна сийленца накъабахара къахьегама вахте эттача завода болхлоша дика производственни хьокхамаш доах укх юбилейни шера а. Дерригача технико - экономически хьокхамий биъ беттa задани тIехкхоачашъяьй цо. Ер шу доладелча денз цар планал совгIа арахийцай ткъаь иттех эзар сома маьха товарни продукци, заданел совгIа маьхалъяьккхай кхы а дукхагIа йола тайп - тайпара продукци. Къахьегама овсарле лакхъяра задани 1,6 процент тIехкхоачашъяьй.

Уж толамаш доахача доккха дакъа юкъедихьар яхье хьалха латтача болхлоша, новатораша. Царех ба крановщица В. Хадакова, сварщица К. Товлаханова, станочница Х. Бухараева арматурщица Ж. Хумидова, кхы дукха бараш. Цар башха-дика производственни толамаш а доахаш, иштта къахьегара оарцагIбоах кхыбола болхлой.

Предприятерча цехашта юкъе яьржача яхье хьалха а латташ, къаьстта дика къахьегаш я А. Смирнов, А. Коротченко, И. Джабраилов, керте латтача цехий коллективаш. Цар даьхача производственни хьокхамий лакха мах а беш, завода коа массехказа урагIъяхийтай къахьегама сийлен цIе байракх. Къаьстта беркате болх беш я бетоносмесительни узла коллектив. ХIанзлехьа цо кхоачашъяьй хьалхарча ах шера задани.

Предприяте болхлоша доахача толамашта юкъе кIезига дакъа кхахьац завода профкомо а. Цо хан-ханнахьа итогаш ю яхье баьннача болхлоша доахача толамашта юкъе. Даьха толамаш дIаязду дика кийчъяьча заводской стенда тIа. Цунца цхьана профкомо даим ший теркама кIаларадалийтац болхлой хьашташи царна эшараши. Царна эшаш дола дахчеи кIореи ханнахьа Iалаш байт, унахцIено дика йоацача болхлошта санаторе, курорте баха путевкаш тел, вIашагIа а кхийтте салоIача базе ух Каспийски форда тIа. Иштта цхьана цирке, кинотеатрашка ух. Эшачарна диетически кхача хургболаш гIулакх вIаштIехьдаьккхад. Профкома инициативах буфета реконструкци еш латт, настта хьаелларгья керда столови. Цул совгIа, масса а йолча цехашка дIаоттаеш я хий дIоахьдеш йола прибораши самовараши. Цудухьа болхлой вIаштIехьдаргда дагадеххача хана дIайха чай мала. Из дерригa гIулакхаш болхлой чотагIа доацаш предприяте чотагIа ду.

Дукха ха йоаццаш а тIехьа балхара мукъабала гIерташ хулар болхлой, къаьстта кхалнах (шоашта цIагIа эша маькх, даьтта, шурий продукташ эцар гIоне тикашка гIолла чакхбалар духьа). Иштта йоаеча минутех сахьаташ, бIарчча балха денош хьахулар. Цудухьа завода болхлой юкъарча собране профкомо оттадир из дош, эшаш йола продукташ цехашка хьакхухьаргйолаш. Берригаш а раьза хилар цу предложенена. Ший-кхо ди доаллашехьа, совлен мухь сендухьа текхабергба аьнна, продукташ цехашка хьа ца кхухьийташ совцайир начальникаша. Цу сахьате цехий кулгалхой дош дувца оттадир профкома аргIанарча заседане. Ийъ цеха начальникашта выговораш яйтар, хьалха санна болхлой йоакхо па еш дола гIулакх дIахо гIоргдоацилга дIахайтар.

Массаза а тIахьожам лоаттабу профкомо къахьегамеи исполнительскии дисциплина мишта хьожаш. Хьалха дIаяхача хана моллагIчо прогул йича, цунца цу хьакъе кIезиг-дукха къамаьл а хиле чакхдоалийтар из гIулакх. ХIаьта хIанз цхьаккха бахьан доацаш прогул яь болхло завода коллективацара къаста везаш хул. Иштта прогул ярах балхара дIабаха безаш хилар формовщикаш Х. Эльдарови З. Байсултанови.

Укх пятилеткагIа завода еш йола реконструкци чакхъяргья. Цу гIулакхо завода мощность 35—40 процент дукхагIа хулийтаргья.

Укх шера болх бе йолалургья хьалъеча йоккхача полигонера пропарочни камераши инженерни коммуникацеши. Ер шу чакхдоалача хана болх бе йолайолийтаргья бетонораздатчикаш, бетоноукладчикаш, выбростолаш.

Болхлой моттигашта аттестаци елга чакхдаьннад заводе, юха аттестаци еш латт инженерно - технически болхлошта. Дика кийчо еш ба укхаза берригa болхлой бригадни подрядагIа къахьегам вIаштIехьбаккхара формага бахара. Iомаеш я йолаш йола нормаши расценкаши, шин сменагIа болх бергбола гIулакх а вIаштIехьдоаккхаш латт. Лоацца аьлча, хIанзарча хано, перестройка дIа мадеххара къахьегаш ба завода болхлой.

И. АСЛАХАНОВ.

Мерза кхача

Покхха яц Эльжуркаев Саид-Хьасан керте латтача Урус-Мартановски кондитерски кафе коллектив. Верригa а укхаза къахьегаш иттех саг мара вац. Бахача наха чIоагIа дезаденна мерза дараш кийчду цар. Йохкаш тайп-тайпара сокаш, мороженни хиларал совгIа, укхаза бахача наха делкъийга хIама дуача хана, царна лаьрхIа чIаьпилгаш ду кафе болхлоша. Цу кхачанга цкъа баьнна бола нах хадданза ух кафе. Хоза чам болаш кийчдаьча даара раьза хиннача нахах нагахьа саг дIаводац дег тIара доагIача дIайхача дешаща кафе болхлошта баркал ца оалаш.

Цхьа шу гаргга ха мара яц цу кафе производства заведующелла Саид-Хьасан балха вена. Цу лоаццача хана Iалаьмате дика тоабаьб цо ше керте латтача коллектива болх. Шоай профессех дикагIа кхеташ бола кондитераш, кхыча профессех бола нах бехктокхамегIача участкашка дIанийсбаьб цо. КIезигагIа балхах кхеташ бараш царна тIа чIоагI а баь, шерра йоаржаю хьалхалаттарий опыт, беттагара беттага дикагIа тоалу кагирхошта деш дола хьехамчал. Ше аьннар аьнача а долаш, хьалхашка латта декхараш цIена кхоачашдеча кулгалхочо доагтIаш дар хьадех хIара болхлочунгара.

Иштта болх беча кондитерски кафе коллективо цхьа шу хьалха беттa дерригa арахецаш хинна мерза дараш 12 эзар сома маьха мара дацар. ХIаьта хIанз хIара беттa юкъера лаьрхIача хьаду уж укхаза ялхайтта эзар мах болаш а кхы тIех а. Из вIаштIехьдаьннад хьалха дIаяхача хана шин сменагIа болх беш хинна коллектив кхаь сменагIа къахьега йолаялийтарах, ше керте латтача кондитерий къахьегами царна юкъера социалистически яхьи Саид-Хьасана хьаькъалца вIаштIехьъяккхарах. ДIабахача кхаь беттa план 130 процентал тIехкхоачашйир кафе коллективо.

Шийна карагIдаьнначох кхоачамбаь Iа дага йолаш яц йоккха йоаца, коммунистически къахьегама сийлен цIи лелаю коллектив. Ше кийчъеча продукце ассортимент шеръе лерхIаш я из укх гарггача хана. Дукха ца говш укхаза хьае йолаергья сискал, гIалмакхий чай, кIолд теха тIай берхIа. Долче, ассортимент шеръярга хьежжа дикагIа хургда паччахьалкхен план кхоачашъеча доаха производственни хьокхамаш а.

Кондитерски кафе болх тоабаларга, доахаш дола къахьегама толамаш дикагIа хиларга хьежжа тIаккхийттад укхаза болхлоша нийду алапи а. ХIанзчул цхьа шу хьалха цига къахьегача болхлоша хIара беттa тIех нийцача а бархI тумага кхоачаш мара, алапи эцацар. ХIанз цар алапи пхийтта-ялхайтта тумага дIакхаьчад. Из а цхьа бахьан доацаш нийсденна гIулакх дац. Бригадни формагIа болх бе коллектив йолаяларах даьнна беркат да из. Цунца дувзаденна лакхбеннаб кондитерий материальни безам а.

Коллективо доккхал а деш, белгалбаьнна дика къахьегаш бола кондитераш, кагирхой хьехамчаш ба укхаза болх беш. Царех ба йиъалагIча разряда кондитераш Аюбова Зина, Эльжуркаева Малика, Идрисова Луиза, Эльжуркаева Раиса, кхыбараш. Массаза а цар шоай смении нормаш 130 — 140 процент кхоачашъю. Овсаре къахьегарал совгIа шоаш кийчду дaараш даим чIоагIа чам болаш хулийт цар. Цудухьа районни центре а кхычахьа а бахача наха чIоагIа хоатташи дика дIаэцаши да уж.

Т. ШАМХАНОВ.

Техникаи технологеи кердадараш

ЭВМ лаьттан кIоаргаленашка «хьежаш» я

Нагахьа санна ЭВМ «Эврика!» ала Iомаяь яларе, тIаккха из дош цкъа аьнна Iийна хургдацар Н. М. Губкина цIерагIча мехкдаьттаи газеи Московски института Вычислительни центре. Архиве дIачуенна мехка тайп-тайпарча районий къаьнара сейсмограммаш юха а тохкилга тIадиллача компьютерашта мегар цхьан хана специалисташта зе ца деннар гучадаккха — углеводородни бийдал йоалла моттиг гучаяккха.

ЭВМ-о «архиваш тахкарах» йиш хилар мехка тайп-тайпарча районашка мехкдаьттеи гази йоалла ийс моттиг гучаяккха а тахка а метаргйола дуккха моттигаш йовза. Углеводородаш хила йиш йоаца моттигаш йовзийтар, тахка ца езаш.

Архивай тархеш тIа геологически хIама гучадаккха йиш хилар сейсмотохкама данней хьакъехьара геофизически параметрашта интерпретаци яра йолча института Iилманхоша лаьрххIа керда метод хьаяр бахьан долаш. Оалаш ма хиллара «губкински» институте эггара хьалха дунен практике компьютерий новкъосталца йиш хилар углеводородаш Iайна моттигаш юкъарчал доаццаш хьахайташ дола сейсмически хоамаш «хьалувцача» процессана автоматизаци е. Хадданза хьадоагIа геофизически хоамаш тахкара Iилманхоша хьайир оригинальни устройствашца - спецпроцессорашца кийчъяь, лаьрххIа йола, нийсса прогноз оттаяра геофизикашта эша даннеш хьакъоастаяйта йиш хулийта вычислительни комплексаш. ЭВМ-аша гучадаьккхача цу хIамо, къаьнарча сейсмограммашка кердача тайпара а хьежа, эггара хьалха гучадаьхараш хилийтар царех.

Дукха ха йоаццаш а тIехьа сейсмотохкама керттера декхар дар хIанз кхетадечогIа углеводородаш йоахка моттигаш хила йиш йола оахкалашкара рузкъа н структураши тIоанаши гучадахар.

— Геофизикаша лехар оахкалашка доаллар а доацаш, духхьал дукхагIча даькъе яьсса гучаювла сосудаш, — йоах института директора, геолого-минералогически Iилмай доктора Анатолий Николаевич Дмитриевске. — Тха методо йиш хулийт бурув тоха а доладалалехьа хьалха рузкъа доаллача «моттигий» ногIар хьаделла. Сейсмограммаша хоамаш дар бахьан долаш тохкама бурув тохилга кхозза дукхагIа сихде йиш хул.

Профессора Дмитриевске кулгалду углеводородаш дукхагIа яхара лоархIаме декхар кхоачашде лаьрхIа йола института Iилманхоша комплексни Iилма-целевой программа оттаяра. Вай мехкдаьттаи газеи индустре бийдала базана Iаткъаш карагIдаьнараща дувзаденна тахан къаьстта лоархIам болаш я из проблема. КIоарга ца доаллеи атта тIакхоачача районашка долеи деррига рузкъа гучадаьккхад. Углеводородни бийдал лох геттара хала экстремальни хьалаш долча районашка, геттара кIоарга чура, из бахьан долаш мехкдаьттеи гази йоаккхача доакъошка чIоаггIа дукхагIа капиталовложенеш дIаяхийта езаргья. Укх гарггарча шерашка яккха лерхIача углеводородни бийдалах 70 процент чоалхане горно-геологически хьалаш долча районашка яккха лерхI. Цудухьа дунен практике йола моллагIа методаши технологеши кIезига пайда баргболаш я.

— ТIехь-тIехьагIа дикагIа гуш да мехкдаьттеи гази йоаккха индустри дIахо а дегIайоалаяра традиционни технологеш хувца е кардинальни тоае могаргдола лаьрхIа йола керда Iилма-технически решенеш йиза ярг ца хилар, — йоах А. Н. Дмитриевске. — Духхьала иштта дола стандартни доаца гIулакхаш лаха гIийртар тхо, мехкдаьттаи газеи производства ерригача звеношта эшача оригинальни технологей «пакет» хьаеш.

ЛоархIаме проблема кхоачашъяра шоай низ тIабахийтача Iилманхой идеяш чIоагIъеш деннача 65 авторски свидетельствас тешал ду Iилма наькъаца лийхарех беркат далара. Цу группа балхий толам балар гойташ ба Iилманхоашта керда корадьраш юкъедахьарах тахан баьнна 120 миллион сом экономически пайда, керда хьайийллача моттигашка кхы тIа даьккхача мехкдаьтта тоннаш йоацаш а. Чоалханерча горно-геологически хьалашка мехкдаьттеи гази йоалла моттигаш дикагIа караерзае йиш хилийта Iилма-технически решенеш оттаяьчеи юкъейихьачеи мехкдаьтта а газа а Московски института Iилманхой группана 1986 шера СССР Паччахьалкхен преми еннай.

Эггара хьалха из йоккха преми еннай Iилма-технически прогресс сихъяра проблема кхоачашъяра керттерча резервех хIанз цаI лоархIа творчески потенциал йолча вузовски Iилма викалех латтача ерригача авторски коллективана. Цунца цхьана кхоачашду йоккха говзал йола, творчески уйла ю инженерни кадраш кийчъяра декхар а. Фундаментальни Iилма тохкамаш деча, керда технологеши технически средствашн хьаеча институте юкъарчал доаццаш дакъа лоац студенташа а. Белгалдаккха доагIа Iилманхоша беча балхах бухсоццаш хьахинначун кIийлен тIа институте кхаь тайпарча кердача специальностийи ялх тайпарча геттара кердача дешара дисциплинайи инженераш юхакийчбе институте вIаштIехьдаьлар. Хургболча инженерий йиш я кердача идеяй авторашкара шоашкара вай халкъа боахама эггара боккхача лоархIамечарех цхьан даькъа кхоанара юхь а хинна дIаотта езача Iилма уйлана тIеххьара карагIдаьннарех йола информаци хьаэца.

Вузовски Iилманхоша оттаяь керда технологи мехкдаьттаи газеи производства ерригача этапашта мегаш я: бийдал лахараи тахкараи, скважинаш яхара, тIоанаш хьаделлараи горизонташ мел пайдане я хьажараи, мехкдаьтта а газ а йоалла моттигаш къоастаяраи болх бе йолаялийтараи.

Дукха ха йоаццаш а тIехьа мехкдаьттаи газеи скважинаш йоахаш бурувдеттараштa нийслу дуккха йола моттигаш хала духьаленаш отташ лерхIар. Анамально йоккхий температураши давленеши, сероводородни агресси, коачал чIоагIа чулоацаши сиха дIаувш дола тухаш дола тIоадал хьаарахецаши дола тIоанаш а дукхача шерашка гIораяь йола породаш а — уж я цхьайола, шоаш хьайийлла керда моттигаш цкъаза юхадIакъовла бурувдеттараш оттабеш йола халонаш. Нагахьа санна техка скважинаш геологашта ма хеттара хинна яле а, чоалханеча хьалашка эксплуатационни бурув тохача дукха халонаш оттар, царех керттердар йохарах буровой чIоагIъяр а йолаш.

— ХIанз тхо гIерт моллагIча экспериментальни хьалашка а мел кIоарга яле а миччахьа углеводородаш йоахкача скважина яккха, — йоах профессора Дмитриевске.

Институте оттаяьча методаша йиш хулийт хьаддача цхьан моттиге бурув тохача нийслургйола хало йовзийта а из ца хилийтара йола тактика хьалхxе къоастае а. ХIама цIендеча маркхалащца горни породашка вIаши хулар тахкара кердадар корадаьд Iилманхошта. Из бурувдеттараштa йола керттерча «инструментех» цаI я. Хьайир лаьрххIа йолча химически реагентийи бурув деттача долча маркхалий бIарччача граммаи рецептураш. Цар йиш хулийт кхера а ца везаш моллагIа духьаленаш эшае, оахкалаш кийчъе. ХIама цIенду керда коачалаш бурув деттача юкъейоалаярах йиш хилар кIоарга скважинаш яха, къаьнача районашкеи (Белоруссе, Украине) кердача моттигашкеи — мехка къулбаседерчеи малхбоалерчеи регионашка кердача моттигашка промышленни мехкдаьттеи гази яккха. Традиционни бола лоабата маркхал чубохийташ из де йиш хилацар.

Дунен статистикас яхачогIа, моллагIча методащца мехкдаьтта доаккхаш ахкнел совгIа дар оахкалашка дус. Цхьайолча моттигашка углеводородаш итт процентал дукхагIа йоахалац. масала, газ йоаллача готтача моттигера мехкдаьтта доаккхаш. ХIаьта хала хьадоаккха мехкдаьтта гучадаьннача дерригнех кхоалагIа дакъа гаргга мара дац. Иштта хала даккха деза мехкдаьтта даккхара де дезар а лехар института Iилманхоша. Готтача моттигашкара 3 — 5-зза дукхагIа коача углеводородаш яха йиш хилийтар цар оттаяьча методо.

— Мехка къулбаседерчеи малхбоалерчеи районашка мехкдаьттеи гази йоаккхилга тахан къоастаду Iилма-технически прогрессо, хIаьта иштта ерригача советски мехкдаьттан газеи промышленноста гIулакх а. — йоах А. Н. Дмитриевске.

Иветта УСЕЙНОВА.
(АПН).

Назрановски мельзаводе Котиева Марема техник-лаборант йолаш къахьега 15 шу даьннад. Цу юкъа йиза караерзаяьй цо ший балха говзал. Болх бешше а заочно дешаш йистеяьккхай Новочеркасскера механико-технологически техникум.

Юкъера школа йисте ма яьккхинге а ера Марем юххьанца заводе къахьега. Ший бахьан доацаш дацар из. Цун дас а дуккхача шерашка цу предприяте къахьийгадар, укхазара пенсе а вахар из.

Хадданза ший знанеш лакхъеш хьайоагIа Котиева. Дукха технически литература деш цо.

СУРТА ТIА: М. Котиева болх беш йоал.

И. ПЛИЕВА сурт.

Оаха яздаьчун лерагIа

«КИЛОВЗАЛ ЛЕЛАЯРАХ ГIУЛАКХ ХУРГДАЦ»

Иштта корта болаш яр укх шера 5-ча феврале «Сердало» газето кепатеха рейдови материал. Цу тIа дувцар Назрановски района «Маяк» яхача совхоза доахангара йоаккхаш йола шура геттара кIезига хиларах. Масала, № 2 йолча ферме хIара Iаттагара ден-бус 750 грамм шура йоаккх. Кхы тоаденна хIама дац № 3 йолча ферме а. Цхьан Iаттагара укхаза дени буси йоаккхар — 982 грамм. Юкъера лаьрхIача хIара беттa 46,6 тонн шура паччахьалкхенга йохка езаш яр совхоз. ХIаьта йохкар — 7 тонн.

ХIана нийсденнад из иштта?

Цу хаттара жоп луш Нохч-ГIалгIай АССР агропромышленни комитета председатела заместитела М. А. Мимбулатова язду:

«Киловзал лелаярах гIулакх хургдац» яхача материалах дийцар бакъхиннад. «Маяк» совхоза партийни организаце бюро из йийца, белгалдаьха кхоачамбоацараш дIадахара хоадам болла мероприятеш оттаьй.

Отчет нийса ца оттаярах совхоза керттерча бухгалтера А. Муталиевна партийни бехк баьб. Хьайбаш леладеча цIенхаштта кхоачамбоацараш хилийтарах балхара дIаваьккхав керттера зоотехник З. Ахушков.

Бехктокхаме эзаб фермай заведующеш, юкъерча звенох бола кулгалхой.

НГIАССР Агропромо декхарийла баьб Назрановски РАПО болхлой хьайбаш Iангара дахара хадданза тIахьожам лоаттабе».

Дикача нахах

ХIАРА ДИ—КЪАХЬЕГАМАХ ДИЗА

Са тоссача хана Iехьа йолаеннача боргIалаша сомаьккхар Сунженски района ЦIеча Эскара цIерагIча колхоза доярка Фаргиева Золовбан. Бийша бадараш сома ца бахара шорттига хьал а гIетта яа хIама кийчъе дагахьа кхыча цIагIа дIачуяьлча, йIайха йоагача пишка тIа кхехкаш латташ чайник бIаргаяйра. ДIахьежача зIамагIа йолча йиIий — Хьавай мотт баьсса болаш бIаргабайра. Кхетадир, из шийла хьалхагIа хьалгIеттална. Сахьатага хьежача—пхелагIчох ткъо минут яьннаяр. ЯлхлагIчох ах даьлча ферме хила езаш яр.

ХIаьта шийца цхьана фуражиралла болх беш йола йоI ферме бархI сахьат даьлча мара я ца езилга дагадехача, фуд-хьогI цо леладер, аьнна хийтар.

ХIамаш тIа а йийха, коа араяьлар. Ийкха яр. Iуййрийнарча фево кулг хьекхача санна тIераьккхар дегIаца йиса наб, мекъал.

Хьайбашта эшар де безам болаш нхий чу яхар. Хьава Iатта кIалхара моттиг цIенъеш йоаллар. Хьалхашка дилла доакъар дуаш сатийнна латтар етти Iасен.

— Дика-м кхоаьий хьо, сол хьалха хьал а гIетта ер деррига а де. ХIанз хьабе болх а боацаш йитай-кх Iа со, — аьлар Золовбана Хьавайга, раьза йоллаш ела а къежа.

— Тахан а дIахо йодача хана а етт айса беттаргба аз. Тоъаргья Iа лайна хало. Ферме яха цига а болх бе безаш я хьо, — аьлар Хьавас. — Цул совгIа, хьо санна доярка хила безам ба са. Дог дагIац фуражиралла болх бе. Из са гIулакх дац.

— Iа дагалаьцар дег тIара къоабалду аз. Ховш доацар хьехаргда. Хьо къахьегама тIера хиларо къаьстта а гIадъюг со, — жоп делар Золовбана.

ТIаккха ферме йодаш дагаехар Хьавай ханара ше йолаш хинна ха. Краснооктябрьское яхача юрта яхар из. Хьайбашта доал дара нах тоъаш бацар цигарча «Заветы Ильича» яхача колхозе. Из бахьан долаш правлене яхача, опыт йоацаш а дояркалла болх бе дIаийцар. Лелабе ялхайтта етт белар. Царна доал деш хьалха, тIехьа фу де деза ца ховш еха хьайзар. Цудухьа вIаштIехьбалацар болх а. ХIаьта бе-башха доацаш из бе а дего йитацар. ДIаяха лаьрхIар балхара. Цунах ферма заведующега хоам а баь цIайодаш, хьалха дояркалла болх а баь пенсе яха цхьа йоккха саг духьалкхийтар цунна. Лоалахо яр из. Бера хана денз йовзар Золовбан. Из маьлхара яха йоагIилга бIарга а дайна юха а социаль:

— Фу хиннад хьона? — хьаьттар йоккхача сага Золовбанага. Вокхо ший бала Iокодабир. Дикка ла а дийгIа:

— Хаций хьона, са йиIиг, шийна тIехьа дикадар доацаш во а доагIаш доацилга? — аьлар Золовбанага. — ХIаране ираз хьаьналча къахьегамца да хьона. ХIама дац деррига а вIаштIехьдаргда. Юха а яхе, сона йовззача тайпара хье къахьегама тIера, халонех кхераш йоацилга дIахайта заведующега а кхычарга а.

Цо хьийхар дир. ШолагIча дийнахьа ферме а яха, фу хургда хьажа мукъагIа бутт ха а йилла, юха а балха дIаэцар дийхар Золовбана заведующега. КIирвенна цунна бIара а хьежа, хьо юхаяр со раьза волаш хIама да, аьлар цо. Цхьавар хул болх хьабе дIагIерттa тай хоада ца де, болх хьа ца бе юхагIерта муш хоадабергболаш. ДIагIо, хьай болх хьабе. Ираз долаш хилба хьа из.

...Атта дацар къонача йоIа сатоссаш хьал а гIетташ, боад къовлабаллалца са ца лоIаш доахана доал де. Цул совгIа, болх аттача боаккхаргболаш цхьаккха механизм яцар ферме. Хьайбашта доакъар диллара, хий моладара, кхий чура кхо, нувхаш араяхара балхаш кулгаща деш дар.

Из деррига даь цIаяхача, кIаьдъеннача цунна наб тIагIертар, хIама яа а безам боацаш Iоюжар. Iуйрийна сомаяьлча хьалгIатта хала долаш лазар дегIа маьженаш, низтткъа мара хьоалацар дукха божа бетта Iема доаца пIелгаш. Цхьабакъда, ферме кхаьчача йоккхача сагон заведующен аьнна дешаш дага а дехе, кхы а чIоагIагIа тIатаIар балха. Цкъа доагIаргда-кх из ди а, мел ловш йола халонаш йицйолийташ дола ди, яхаш тейора ше.

Кхойтта шера «Заветы Ильича» колхоза цу цхьан ферме къахьийгачул тIехьагIа, ЦIеча Эскара цIерагIча колхозе дояркалла болх бе яхар. Цу хана а хьаьнала къахьегамхо санна районе йовзаш хинна из, дика тIаийцар кердача коллективе а.

Золовбана хьалха болх баьча ферме, кхычар санна доал дешше а, дог деладолийташ дукха яцар доахана лу шура. Планаш кхоачашйора, цхьабакъда, цхьайолча ший нешел тIехьаюсар. Цун бахьан дар, хьалхалаттача дояркай доахан цхьан ханарен фухи хилар, хIаьта Золовбанага хиннараш къаьна а къона а тайп-тайпарча фух дар. Кхычарел ше из бахьан долаш мара тIехьа ца юсилга кхетадора. Цудухьа хадданза цхьа безам бар цун — шинарех ше хьалкхе а даь цхьан ханарен фухи дола доахан леладар. «Заветы Ильича» колхозе из де таро яцар. ХIаьта балха эттача кердача боахаме цунна дагалаьттар кхоачашхилар.

ЦIеча Эскара цIерагIча колхозе Золовбана болх бу хIанз пхийтталагIа шу да. Цу юкъа цкъа хиннадац планаш цо тIеххкхоачаш ца еш. ТIеххьарча ялхнех диъ шера цул дукхагIа шура йоаккхаш доярка хиннаяц колхозе, хIаьта хIара кхоабача Iаттагара кхо эзарнел дукхагIа шура ца йоаккхаш тIеххьарча иттех цхьа шу дIадахийтадац. Соахка яхье шоллагIа моттиг яьккхар цо ферме гIолла.

— Нийслуча кхоачамбоацарех, халонех ца кхераш, низ кхо ца беш къахьегача наха мара карагIдалац балха тIа толамаш даха. Царех я тха Фаргиева Золовбан, — йоах ферма заведующе Вышегуров Мовле.

Болх бе йолалуш юххьанца хьийга халонаш дага а кхоабаш, ший низ дIакхоачар ду хIанз Золовбана къонача, опыт йоацача дояркашта, хержача балха говзал дикагIа караерзае. Масала, лакхе цо йийца Мишиева Яха. Геттара кIезига шура йоаккхар цо хьалха, доахана доагIа Iунал де ца хар бахьан долаш. Хьадечох бехктокхам кхетабе а балха къайленаш Iомае а цунна новкъостал деш дукха къахьийгар Золовбана. Даьр довнзар. ХIанз колхоза толашагIа йолча дояркаел тIехьа ца юсаш хьайоагIа Яха. ХIара кхоабача Iаттагара шура яккхара цхьайтталагIча пятилетка план, ший хьехамчас санна диъ шера кхоачашйир цо.

Къонача болхлочох Алиева Халипатах дика доярка е гIерташ, ший берригa теркам тIабахийтаб хIанз Золовбана. Цу даькъе цунна доккха новкъостал ду из санна йоккха балха опыт йолча, колхоза толашагIа йолча дояркас Сухорукова Верас а. ХIаьта Верийца Золовбана доттагIал леладу, цу боахаме болх бе енача хана денз. Дезалашка дика а во а деча цхьана хул, новкъостал ду.

— Шоайла хадданза яхь лелайой а ши йиша санна я, — дувц царех Вышегурова.

Доахан леладеча шолагIча корпусе йоккхагIа йола доярка я Золовбан. Соахка ферме гIолла хьалхара моттиг яьккхар цун коллективо.

Наха юкъе барт болла, хьалхашка латта декхараш кхоачашде уж оарцагIбаха Золовбана ховш хиларо, вIаштIехьдоалийт цун коллектива дика хьокхамаш гойташ къахьега.

— Болхлошка эзди доаца хIама алац цо, амма доагIар дизза хьадех. Коллективни подрядагIа болх беш хилара тарра, чIоагIа раьза хилац из ферма рузкъа кхом а ца беш, саго ший декхараш лерттIа кхоачаш ца деш моттиг гучаяьлча, — дувц Вышегурова. — Цкъа укх тайпара сурт бIаргадайра сона. Соахка гурахьа, доахан чусоцадаьча хана дар из. Доахана доакъар а дилла цхьан моттиге гул а бенна хабар дувцаш латтар массехк къона доярка. ХIаьта чу гIолла хьожаш чакхйоалаш, доахана хьаьшкара Iоаракхийса дуккхача моттигашка улла силос бIаргайяйра Золовбана.

— ГIулакх дац оаш леладер, мехкарий. Балха даьхкадале болх бе беза,— аьнна бехк баьккхар цо мехкарех.

— Фу хиннад хIанз? — цецбаьлар вожаш.

— Мишта фу хиннад? Гаций шоана хьаьшта гонахьа лаьтта улла силос. Аз хьеха деза шоана цунна фу де деза?

— Ой. Скотникий болх беций из?

— Уж-м доакъар да баха ма бий. Юха хьабаххкалца алийта дезий из? Коллективни подрядагIа болх белга фуд ховш дале, царга а аз аларга а хьежа дезаш дацар шо из гIулакх дара.

Хьадер тешаме кхоачашдеш, общественни рузкъах шийчох санна дог лазаш, уллув болх беча наха тешаме новкъост, кагирхошта хьехамча, хьаьнала къахьегамхо хиларах доагIаш сий ду цун. ЦхьайтталагIча пятилетке балха тIа даьхача толамех Къахьегама ЦIеча Байракха орден елар цунна соахка. Цул совгIа цунга я ВДНХ-а ши медаль, хIаьта дика къахьегамхо санна из космонавтий Звездни городоке яхийтача хана, цунна елар Гагарина цIерагIа приз. Сунженски райкомо, колхоза правлене тийнна сийлен грамоташ лаьрхIа а варгвац.

Лоацца аьлча, цун яхара хIара шу доккхий толамаш дахарца белгала да, хIара ди — къахьегамах диза.

М. ХАМАТХАНОВ.

...Укх шера цхьоалагIча январе денз госприемка юкъе а йоалаяь, болх беш я СССР 60 шу дизара цIерагIча «Оргтехника» производственни объединене Грозненски «Электроприбор» завода коллектив. ХIанзлехьа бIаьш бола болхлой белгалбаьннаб цига тIехдика мара шоаш хьаеш йола продукци ца хулийташ. Царех ва электрофотографически аппаратий наладчик, коммунистически къахьегама ударник Эжаев Руслан. Ерригa цо хьаеш мел йола продукци госприемка службага гIолла цкъа дIаелча юха ца ерзаеш чакхйоал. Цудухьа из болх беш йола участок тешаме лоархI пхелагIча цеха кулгалхоша.

СУРТА ТIА: наладчик Р. Эжаев.

АЬННАЧА ДОШ ДОЛАШ

— Паччахьалкхенна шура дIаялара шийтталагIча пятилетка шин шера план Сийлахь - боккхача Октябра 70 шу дузача дийнахьа е, шера план 2800 килограмм йолаш хIара кхоабача Iаттагара 3100 килограмм шура якиха социалистически декхар тIаийца, хIаьта лаьрхIар чакхдаккхар духьа низ кхо ца беш къахьегаш хьабсагIа карара шу доладелча денз тха ферма хьайбаш леладераш. Толамаш а доах, — дувц Ачхой-Мартановски района «Бамутский» совхоза ферма заведующе Муршадиров Шамсудина: — Масала, хьалхарча квартале, хIара кхоабача Iаттагара 700 килограмм шура яьккхар, план 572 килограмм йолаш. ХIанз дийнахьен буси хIара кхоабача Iаттагара 8,2 килограмм шура йоаккх. Из я соахка укх хана хинначул 2,2 килограмм дукхагIа.

Иштта овсаре къахьегаро шура йохкара укх шера хьалхарча квартала план, март бетта барайтталагIча дийнахьа кхоачашъе вIаштIехьдалийтар цу ферма коллектива.

Дояркашта юкъе яьржача яхье хIанзарчоа хьалха Муршадирова Зайдат я. Кхаь бетта хIара кхоабача Iаттагара 850 килограмм гаргга шура яьккхай. Цул дукха тIехьайнсаяц дояркаш Духигова Бирлант, Метрищева Малижа. ТIеххьара хьалхабовла мегаш а ба. ХIана аьлча, масала, Малижай дукхагIдола доахан хIанз мара дахна доладеннадац. Цо йоаккха шура хIара дийнахьа тIанкеташ я.

Толамаш даха къаьстта доккха новкъостал ду зооветеринарни болх укхаза лерргIа чакхбоаккхаш, доахана Iул тоадара хадданза йоаккхо еш хиларо. Масала, соахка хIара бIаь Iатта тIехьара 92 Iаса хьакъоастадир цу ферме, план 85 Iаса долаш. Дукха шура луча доахах даьннача Iаьсех шинараш хьалкхе а деш тоаду цига Iул хIара шера. Цул совгIа кхыча боахамашка дохка а хул. Масала, лурчогIа ткъаь итт шинар «Ореховский» совхозага декхар, хIаьта соахка «Орджоникидзевский» совхозага — ткъаь шиъ. Царна геттара раьза а ба хIанз цу боахамий кулгалхой. ХIана аьлча, цкъа-дале, дикача доаханах хьадаьнна хилара тарра дукха шура луш да уж, шозлагIа-дале мехка кхыча районашкара йидаьрех тийначул дукха кIезигагIа ахча а дIадахар цар уж шинараш эцаш.

— Иштта уж гIулакхаш де даьлча боахама пайда бе яьлар тха коллектив, — дувц Муршадирова. — Масала, соахка план 60,8 эзар сом йолаш, 85 эзар сома цIена пайда бир. Цу толамга кхача доккха новкъостал дир балха коллективни подряд юкъейоалаяро а. Иштта оаха болх бу шоллагIа шу да. Къахьегам подрядагIа вIаштIехьбаьккхачул тIехьагIа, хьайбай продукци яккхарга дIадодар лохдара дукхагIа йоаккхо ю наха.

Балха темпаш хIанзчул лох ца еш дIахо а къахьеге, лаьрхIар кхоачашде цар низ дIакхоачаргхиларах шеко яц.

А. АРСИМЕРЗУЕВ.

Поазол дехьара

27 апреле—Афганистана Демократически Республика Апрельски революце нийс шу дуза ди

27 апреле Афганистана Демократически Республика къахьегамхоша керда, мукъа, нийсхон демократически общество хьаьра никъ хьабиллача Апрельски революце нийс шу дизара дата дездергда. Революционни хьадаькхачунца эггара лоархIамечох цаI — къонача республика социально-экономически вахара еррнгача сферашка афгански къахьегамхоша хьинаре дакъа лоацаш хилар.

СУРТА ТIА: Джелалабадера е кхалнаьха группа безамца эрсий мотт Iомабеш я. Из царна хьех советски педагога Хазнева Рашидас.

А. ПОРТЕРА сурт. ТАСС фотохроника.

Чехословакера хоамаш

ШЕРА— 19 МИЛЛИОН ТУРИСТ

ПРАГА. (АПН). ДIадахача шера Чехословаке кхыча мехкашкара 19 миллион турист хиннав. Из лакха хьокхам ба, нагахьа санна мехка баха берригa нах 15 миллион мара ца хилар лаьрхIача. Эггара чIоагIагIа туристически дIа-хьа гIулакхаш леладу доалахарча социалистически мехкашца — Советски Союзаца, ГДР-ца, Польшаца, Венгреца. Капиталистически мехкашкара ЧССР-е дукхагIа хьоашалгIа ух ФРГ - а (шера 500 эзар), Австрера (200 эзар), Италера (170 эзар).

Чехословацки территорега диллача Европе йиттлагIча моттиге мара яц, цхьабакъда исторически памятникий дукхалга диллача цхьоалагIча моттиге я. Европе эггара йоккхагIйолча архитектурни заповедникех лоархIача Праге ЮНЕСКО справочникаштен каталогаштен дIатIаяздаь 1400 къаьнарча ханара памятник да. ХIаьта мехка ерригa 36 эзар крепосташ, замкаш, дворецаш, иштта кхыйола объекташ я, бе-беча архитектурни стилех а тайп-тайпарча хана а хьаяь йола. Уж лелаяра а царна реставраци яра а паччахьалкхено хьахежаду хIара шера 1,2 миллиард крон.

Кхыча мехкашкара баьхкараша исторически памятникашта теркам тIаозаш санна Чехословакера шоай дарбана источникашца дерригдунен цIи хеза йолча Карловы Варера, Марианско - Лазнера, Пиештянера курорташа теркам тIаоз, хьинаре салаIара йоккха таро а Лохерча а, Лакхерча а Татрашка, цига дунен халкъашта юкъерча фестивалейи спортивни мероприятейи йIаьхий программа я.

(АПН).

ИШТТА ХЬАХУЛ ТЕШАМ

Из истори геттара лоаца да. ХIаьта из дIадоладалар дагадохара духьа ювцаргья вай 1983 шера юххера ха. Цу хана ФРГ правительствас мехка дуккхабараш духьала боллаше кхы тIа «гержаш Iоадара» решени тIаийцар. Малхбузехьа дийцача тайпара дуне военни а, политически а оагIорахьара цо кхы чIоагIдинзар. Бакъда Европерча герзий гувнех цун халкъашта юкъера тешам боври дегабуам бари хьахилар. ФРГ дуккхабарашта кхоанара вахар паргIата хургда аьнна хетацар.

Цу хана дагадехар Билефельдерча гимназе хьехархочоа Брокпелер Хельгена ший городан советски цхьан городан юкъе партнерски бувзамаш оттаде. Хельгена хетачох, из 1983 шерара событи бахьан дIа-хьа хийрдаьннача вай мехкашта юкъе тIий тилла гIортар дар. Билефельде баха нахи Советски Союзера цун партнераши шоайла безаме къамаьлаш дувца, дагабовла, дIа-хьа хьоашалгIа ухаргболаш. Хельгас йоахар, мугIарерча наха политикашта ца дулар де деза. Хьехархочун тIахьехам дIа а хеза хьаллаьцар. Билефельдера тайп-тайпара хьал долча наьха гIозараша. МалагIа город хоржаргья Советски Союзера вIаши гIулакхаш леладе? Цу хьакъехьа чIоагтIа дискуссеш хилар. ХIаьта уж сайцар, моттигерча историка городской архивашка Билефельдан эрсий Новгородан юкъе юккъерча бIаьшерашка интенсивни торговни бувзамаш хилар бакъдеш йола факташ хьалахача. Цу хана уж бувзамаш лоаттадора Гамбурги, Любеки яхача ганзейски городашка гIолла да. Историка из хоам баьчул тIехьагIа дуккхагIбараш Новгород харжара раьза хилар. Крокпелер Хельгасен цун оагIув хьаллоацарашен хьинаре дIадоладир из гIулакх.

Цу идея материализаци дIайолаялар Билефельде малхбузенгермано - советски партнерства «кураториум» вIашагIйоллар ц а. из я партнерски бувзамий дIахо хургдолчун цу городе хьалхле лелаер. Нагахьа санна Новгорода хетаяь фотовыставка хуле цига а. Советски Союзе туристически группаш йолхе цига а. ЛоархIаме да, «кураториума» активисташа хургдолчун уйла еш а хьалха хиннар диц ца де гIерташ а хилар, из органични вIаши лелабу бувзам Советски Союзерен ФРГ-ен халкъашта юкъера тешам чIоагIбара хиланза даргдоаца бахьан а лоархIаш.

Гучадаьлар, масала, Билефельда цхьан районе тIема шерашка концлагерь хилар, укхаза керттерча даькъе Украинера боалабаь бIаьш советски нах байнаб. «Кураторизма» хьаллаьцар цу моттиге мемориальни улг оттадарах йола, тIема духьаларча болама группа инициатива. Из факт шийга диллача боккха лоархIам болаш а яц, цхьабакъда хIанзарча ханашка белгтала хIама да. ХIаьта улг «союзера лелхабаь» аьттехьа барий низаша духьале ешше оттадерг ма дий.

Билефельдерчарна дагадехар — из «Америка хьаеллар» дац. Дукха масалаш да советскии малхбузенгерманскии городаша партнерства лелаяра: Тбилисеи Саарбрюккенеи, Ригеи Бременеи Бакуи Майнцеи, Ленинградеи Гамбургеи... ХIаьта а билефельдски истори белгала да. ФРГ эггара хьалха партнерски бувзамаш оттадара тIехьа инициатораш ба мугIарера тайп-тайпара уйлаш, социальни хьал дола нах. Масса болча наха дикагIа кхетаду дIа-хьа довзаро вIаши гIулакхаш леладаро тешам хьакхоллилга, хIаьта тешамо чIоагIбу Билефельден Новгороден бахача наха, Лаьттан тIара дерригача халкъашта цхьатарра эшаш бола машар.

Города Iаьдало хьаллоац Брокпелер Хельгас дIадоладаь из гIулакх. 1985 шера марте обербургомистра Швиккерт Клауса официальни письмо дахьийтар Новгородерча ший коллегага. ХIаьта, тIаккха города делегаце цигара хьаера хьатIайоагIача хана партнерство лелаяра хьакъехьа берг болча барта вариант. «Кураторнума» активисташ тешаш ба, из укх шера кIала кулгаш а яздаь чIоагIберг хиларах.

— Уж бувзамаш эшаш да, — аьлар цун председатела Ланге Рудольфа, — хIаьта къаьстта хIанз, вай мехкашта юкъера отношенеш хеттача бесса дика йоацача хана. Билефельдан Новгородан юкъерча партнерски бувзамаша шин городе бахача наха шоайла дикагIа дIа-хьа бовза, кхыча халкъа вахар кхетаде таро лургья. Тха шун мехкарча вахара хьакъехьа хьалхе дагалаьца хеттхетараш да, духхьаларча бувзамий новкъосталца дIадаха йиш йолаш. Советски Союзе хула хувцамаш довза безам ба Билефельде бахача наьха къаьстта тIеххьарча ханара дараш, «кураторизма» доазошка уж дIадовзийта гIерт тхо Новгороде хинначарга шоашта бIаргадайнар а дувцийташ. Соглашенена кIала кулг яздаьчул тIехьагIа уж тайпа дIа-хьа ахараш оаха лерхIачох массазара вIаши пайдане гIулакх а хинна дIаоттаргда.

Юрий ЧЕРВАКОВ,
АПН соб. корр.

Ширдаьннача гIулакхашца—лира къовсам

ЗУЛАМ

ДIадахача шера ноябрь бетта хиннача областной партийни организаце актива собране ше къамаьл деш «Новосельский» совхоза бригадира нанас-турпалхочо М. Масаевас чIоагIа дег тIа вас а йолаш йоахар: боарам тIара баьнна, советски хьисаперча вахарах къехкаш, ширача замай нйрча гIулакхаш хьаллувцаш бола нах хIана хул вайна юкъе? Кхетам лураш дукха ма бий: школа, хьехамчаш, къахьегама коллективаш, комсомол.

Цо даь къамаьл дагадехар сона Назране яхача комсомолка, 18 шу даьннача Богатырева Заремас редакце дайта письмо тIа ер мугIараш дешаш: «Укх шин шера селлара аз каьхаташ яздеш, со леткъаш, са кхела къора ва массавар а. ХIанз сайна а теха ца елча де хIама долаш яц со», — яхаш язду цо.

Хоалу сона, гу сона дег чура из оаз кхайкача хана цун бIаргашка латта хий. Фуд хиннар, цун къона дог селла човхадаьр?

Назранерча № 1 йолча юкъерча школе деша ягIаш йола 16 шу даьнна Зарема йодаьй цига вахаш волча Осканов Жабраила. Раьза а йоацаш из йигалга гучадаьлча даьша юха хьаьккхай йиIиг. Назрановски районерча цхьанна а советски а правоохранительни а органаша бехктокхаме озац зулам даьр. ВIалла цох шийна хIама ца ховш санна Iийнай школа педколлектив а. БIарчча бетта Зарема школе ца ахар а «зийнзар» укхаза. Ший вахар юхадIаdоладе лоархI йиIиго. Школе аха йолалу.

Бакъда бехк ца беш витача зуламхочо Зарема юха а йодаю. ТIаккха даьшца дIадийце-хьадийце дина «авторитеташа»: «Раьза я со» оалийт йиIигига. ТIаккха дас — Салмана а тоам бу урдув хьа а ийце.

Кертах хIама кхийтача санна бIогора яьнна хинна йиIиг хьакхет дукха ха ялалехьа. Ше лораеш бараш дIа-юха баьннача гIолла, едда кIалхар а яьле цIайода Зарема.

Юха а «арабоал» боккхий нах. «Тхоай саг оаха мукъайоалийтаргьяц», — йоах ОскановгIар йиIий даьга. «Наьха саг цIаяхийта еза Iа», — йоах цунга шариIата бокъонаш лелаераша. Зарема араяьлча юха йодае тIерташ ковна го боахаш вож а лел.

Кхы хIама хургдоацилга хайча районерча инстанцешка кхайка, гIо деха йолалу Зарема. Амма цхьаккха а оарцагIвоалаш саг вац цудовна. ДIа мел яхача духьалдеттар цо «раьза я со» алар да.

ДукхагIдолча даькъе иштта низагIа йодаьчча йоIо: «раьза я» хIана оал кхетадеш да. Цкъадале, йоI йодаьраша: «кхалсаг тха я», яхаш мукъа а ялийтац из; шозлагIдале, «наха йодаяь саг я из», яхаш кхыча зIамигача саго дIа а йигац. Иштта да ширача Iадата зенера гIулакх. ТIаккхийтта наьха йоI йода а йий, цунна а цун гаргарча наха а боккха бохам а бий, кхы эхь ца хеташ «саг тха я» яхилга нйрча гIулакх да, законах доагIаш а дац.

Халахете а вай республике хIанз а нийслуш да цу тайпара зуламаш. Беш болча кхетама балха боарам лоха хилар да из.

Зарема деша яьгIача школа педколлектив а интеллигенци а майрра юкъегIортац из зулам дохаде. ХIанз, кхы школе аха йиш а йоацаш из йисача хана а далац цига оарц.

ХIанз а барайтта шу мара мича даьннад са. Массане а «жеро» я оал сох. Сона магац из «ла», — йоах Заремас.

Мичахьа хиннай комсомол, школа, правоохранительни, советски партийни органаш? ЙиIиг кхераяь а Iехаяь а барта йигалехьа ца йоаккхаш, даьшка дIа ца луш, хIана йитай? Шоай школе деша ягIача йиIигага селла гIелал яхьаш оарцагIа хIана яьннаяц педагогически коллектив, оарцагIа хIана яьккхаяц милици, прокуратура?

ХIанз массане а кулгаш дIа-хьа ухийт, жоп дала ца могаш.

— Цхьаннахьа школа-м яьккхар мотт сона цо, — йоах школа завуча Газдиева Азас.

Моттар тоъаш дий-хьогI? ХIаьта КПСС райкома бехктокхамерча болхлоша шоашта цунах вIалла тхона хIама а хезадац, йоах. 1985 шера цхьоалагIча июне арадаьннача «Ленина никъ» яхача районни газета тIа кепатехача «IиндоргIаш вай наькъа тIа» яхача статья тIа дувцача хана а хезадац хьогI царна из...

Заремай а беррига кагирхой а кхела бехктокхаме болчар вIалла шоашта бала боацаш санна из гIулакх тесса дитарах йиIий вахар меттаоттаргдац, дега хинна човь ерзаргьяц. Цул совгIа, дина активисташта шерра никъ хьабелл кулгалхой а общественность а цу мо долча зуламерча гIулакхашта юсатара хиларо.

Советски Эскаре гIулакх де ваха ха тIехьяьнна вола Осканов фу деш лелийт? Зулам кIоаргдалийтар мо хIама деций из ший ханнахьа дIа ца вугаш тIехьавувлийтар а? Балха-така а воацаш, цхьанна общественни организацена юкъе а воацаш лелача цунна моллагIа во дар де а дагадохаргда.

Вай ювцача цу № 1 йолча юкъерча школа 8-ча класса дешархо Алиева Аза а яхай дукха ха йоацаш маьре. Се «раьза а йолаш яхай со», йоах цо а. Заремас яьххар кхоана цо аргдац ала тешам бий? Бер ма дий из. Фу хов цунна раьза хила а ца хила а?

ТIаккха раьза йолаш яхаяле: школа? Дешар? Цхьаккха образовани а специальность а йоацача къонача саго фу дергда вахаре? Из деррига дIадаьлча, советски законах а мичад из.

Хьехархо-кхетамча зехьа алац. Массанена а дуккхача хана денз ховш дар кердадоаккхаргда вай. ХIара бера дега чу, уйлашка кхача, цар безам а бала а кхетабе оттаваь веций хьехархо. Бера вахар эггара дикагIа довза дезар малав из мара? Ерригача коллектива гIалат лархIа дезаш гIулакх да цу цхьан школе уж тайпа хIамаш нийслуш хилар. Кхетама болх ледара лелабу ца аьлча фу аргда цунах? Коллективо цхьа зулам дIадерзадаьдаларе шюллагIдар ца хила мегар.

Вай моттигера органаш сихъенна брачни ха лохъе решени е гIерт, яхаш дувц. Шоашта тIера «дукъ» дIадаккха гIерталга дeций из? Цу зуламех иштта мара вайна цхьаннена а бала ца хуле, дукха хургба вайна юкъе кхелаш еха, а ираз дайна а кхалнах.

Уж гIулакхаш хIанз духхьашха нийслуш дац вайнаха юкъе.

Тахан беррига мохк эргабоалаш латтача хана, уж къаьнара нйрча гIулакхаш ла йиш йоацилга кхетаде деза Назрановски района партийни а советски а кулгалхоша, школай болхлоша, комсомола.

Хь. АУШЕВА.

Израильски оккупанташа чакхйоаха дискриминационни политика бахьан вIаши къоастабаь палестински дезалаш вIашагIтохалга хьадийхар Иерусалиме хиннача демонстраце доакъашхоша. Израила премьер-министра резиденцена пикетировани яьча демонстранташа хьадийхар оккупационни администраце Иордан яхача хина Малхбузен йистошта дехьен Газ яхача секторен бокъо а йоацаш дIабахийтача берригача палестинцашта шоай мехка цIабахка бокъо ялар. Цар аьлар, Тель-Авива зуламе гIулакхаш леладарах вIаши къоастабаь ба эзараш палестински дезалаш.

СУРТА ТIА: демонстраци йолча хана.

АФП-ТАСС телесурт.

СТУДЕНТИЙ ЯХЬАШ

Укх деношка вай городе чакхйоалаш я ЧИГУ кубок яккхара хетаяь велогонка. Ивановера команда кхоалагIча моттиге яр хьалхара этап чакхъяьнначул тIехьагIа. Из команда 1986 шера а цу тайпара яхьашка дакъа лоацаш хиннай. Шоайла дика байзаб Нохч-ГIалгIайчерен Ивановерен спортсменаш. Цу хьакъехьа массехк дош ала аьлар оаха Ивановерча команда вокхагIволча тренерга И. Кузьминага.

— Игорь Николаевич, хьалхара хаттар традрицонни да: Мишта хийтар шоана организатораша яь кийчо?

— ШозлагIа да тхо шун городе. Соахка а укх шера а цхьаккха халонаш хиннаяц спортсменаш баха дIатарбеш. ДикагIйолча общежитешка моттигаш еннай тхона ЧИГУ администраце. Дика я яхьий организаци а. 15 команда я стадионе ара яьннараш. ХIанз чакхъяьннай 20 км йIаьха йола индивидуальни гонка. Цох судейски бригадас бaь соцам хIанз а ховш бац. хIаьта, сона хетачох, шоллагIа-кхоалагIа моттиг я тхога.

— Масса саг ва яхьашта юкъе дакъа лоацаш?

— Аз ма аллара 15 команда я, царна чувоагIа 90 совгIа саг.

— Мишта я шун институтера спортивни база?

— Тха секци йола 27 шу даьннад. Бакъдар аьлча, цхьацца халонаш-м нийслу. Тха балха уж масса моттигашка санна я. Цхьайола велосипеда оатхалаш корая гIац. Дукха ха йоацаш Геленджике тренировочни сборашка хиннай тха команда. Цига хIара велосипедиста 1400 км никъ баьб.

— ВIаштIехьа доалий студентий цу ерригача соревнованешка лела а шоай дешара тIехьа ца биса а?

— Дика вIаштIехьа доал. ХIана аьлча, спортсменаш Iемаб хIара минута зехьа йоа ца е. Цхьаккха вац дешара тIехьа вусаш. ХIаьта — 5-ча курса студент Евгений Ломакин институт чакхъяьккхача аспирантуре деша отта лаьрхIа ва. Из цун кадагIдаргда аьнна хет сона.

— Игорь Николаевич, секцес даьхача толамех керттердараш малагIаш хет хьона?

— Спортивни толамаш дукха да тха, вешта керттера сона хетар да студенташта юкъе доттагIал оттар, цар низ, денал лакхдалар, дисциплина чIоагIъялар. Тренераш декхарийла бац студентех боккха спортсменаш, дунен чемпионаш хьабе. Из декхар оттадац оаха тхоашта хьалхашка. Оаха лаьрхIар спортах боала пайда кагирхошта дIахайтар, дикагIа йола оамалаш царна Iомаяр.

— ТIехьара хаттар а хургда традиционни: МалагIа планаш я хьа?

— Гаьнардар дувцаргдац аз. ХIанзарчоа укх яхьашка призовой моттиг яккха лаьрхIа да тхо. Грозненски турнир лоархIамечарех я, цудухьа тхоай беррига низ тIабохийтаргба оаха укхаза котало яккхара.

— Аьттув хилба шун!

— Баркал!

Интервью йицар **Б. ЖАБРАИЛОВ.**

БЕРАШТА ДIАДЕННА ВАХАР

Ший 18 шу даьннача хана денз бераш кхетадеш, царна хьехаш хьайоагIа Рогаль Калерия Валериановна. Иркутски педучилища йистеьккхачул тIехьагIа Китай яхача станце школе дIаболабир цо шийна дукха беза болх. Даймехка тIема шерашка фашистех лата ше раьза а волаш фронте вахар цун мар Рогаль Леонид Сергеевич.

Дай нанех доацаш диса дукха бераш хиннад. Царна хьехаш интернате завуч а воспитатель а йолаш болх бу цо. ХIаьта тIом сецачул тIехьагIа чакхйоаккх Бурятски педагогически институт. Иркутски областе школашка эрсий мотти литературеи хьехаш хул. Цига дукха сийлен грамоташ тийннай цун.

1960 шера цуи дезал Кавказе баха хьабоагIа, уж соец Сунженски районе. Цу хана денз Орджоникидзевски № 3 йолча юкъерча школе эрсий мотти литературеи хьехаш я Калерия Валериановна. Дукха еза из берашта, цар даьштеи ноаноштеи.

1970 шера «Халкъа просвещене отличник», 1979 шера «ЙоккхагIйола хьехархо» яха цIераш лу цунна. Из ба цо ший са ца кходеш школа баьча балха мах. Дукха шераш да эрсий меттеи литератураи секце кулгалдеш из йола. Цунга хьежаш дукха ба цо хьехам тийна къона хьехархой. Цар дег тIара баркал а оал цунна. Уж ба: Балаева Зина, Чаниева Роза, Асатурян Сусана, кхыбараш.

Дикача уйлаех кхедаьд цо тайп-тайпарча къамех дола бераш, вай вахаре хьинаре дакъа лоаца нах хиннаб царех. Масала, Галушко Людмила педагогически институт а яьккха, Орджоникидзевски № 3 йолча юкъерча школе завуч я, Шелухина Лида г. Орджоникидзе юртабоахама институт а яьккха «ЦIеча Арме» цIерагIча колхозе бухгалтер я, Артюхова Люда Орджоникидзевски № 2 йолча юкъерча школе математика хьехаш я, Столбовский Владимир академе дешаш ва, СейнароевгIар Хьамиди Мареми пединституте дешаш ба.

Сейнароева Марем ший хьехархо дукха езаш яр. БархIлагIа класс ше йистейоаккхача хана, эрсий меттала цо язъяьча сочинене тIа Калерия Валериановнана тара хила безам ба са яха дешаш дар. Кхыбараша а иштта яздаьдар. Соахка, октябрь бетта «Хьехархочун ди» дездеча хана 7-ча классашкарча дешархоша яздир Калерия Валериановнай цIерагIа: «Дукха еза тха хьехархо, Калерия Валериановна! Оаха дег тIара баркал оал хьона, тхона чIоагIа дукха еза хьо. Хьай са, низ, хьинар кхо а ца деш, тхона хьехам луш, тхо нийсача новкъа доахаш дукха шераш да хьо хьайоагIа, эггара дикагIа болча хьехархоех цаI я хьо, хьа сий ду оаха, даим могаш, яхаш-лелаш хийла хьо».

Общественни балха хьинарэ дакъа лоац Калерия Валериановнас. БархI шера партийни организаце секретарь, месткома председатель хиннай, хIанз — парторганизаце секретара заместитель, агитатор, лектор я.

ЧIоагIа къахьег Калерия Валериановнас школьни реформа декхараш кхоачашдеш. Цун урокаш массе хана а сакъердаме, безаме хул, дукха дувц цо вахарах лаьца, кхувш йоагIа тIехье мишта хила еза яхаш. Къаьстта дика лелабу атеистически, интернациональни болх, цун урокаш дукхагIа йолча хана цу темашца ювзаенна хул.

Школе тайп-тайпарча йоазонхоех, цар кхолламех лаьца сайренаш ю цо. Сакъердаме яр 1986 шера 8 — 10-гIчен классашкарча дешархошта оттаяь «Есенина вахарахи кхолламахи» дувца сайре.

Мелбалийтац цо берий даьшцареи ноаноштацареи бувзам, индивидуальни болх бу, тайп-тайпара лекцеш еш. Цунца доттагIал долаш ба гIалгIай кхалнах Р. Махлоева Б. Тимурзиева, И. Оздоева, Б. Цечоева, Х. Дзейтова, иштта кхыбараш а.

Калерия Валериановнас дуккхача хана денз хьаьнала къахьегаш хилар белгаяа деш, 1977 шера цунна елар «Къахьегама ветеран» яха медаль. Цун сий ду бераша, хьехархоша, бахача наха.

Т. ХАШИЕВ,
Сунженски районерча Орджоникидзевски № 3 йолча юкъерча школа хьехархо.

СПОРТА СЕДКЪИЙ

«Нохч - ГIалгIайчен спорта седкъий» — иштта цIи йолаш я республикански краеведчески музея цхьан зале хьайийлла выставка. Из хетаяьй Сийлахь - боккхача Октябра 70 шу дизара.

Нохч - ГIалгIайчен физкультурни организаце мугIарашка 1190 коллектив я. Цахаддаш спортивни боламе дакъа лоацаш ва 427,6 эзар саг. Кийчваьв 167,5 эзар ГТО значкист, 3 эзар гаргга хьалхара разряд йола спортсмен, 30 — СССР спорта мастер, 14 — дунен халкъашта юкъерча класса спорта мастер.

Уж деррига толамаш республикерча дикагIболча тренерий балхаца дувзаденна да. Цудухьа выставка хьаеллалу РСФСР заслуженни тренера Багаев Дэге спортивнии тренерски балхах йолча материалашца. Уж — тайп-тайпара удостоверенеш, 1982 шера дунен чемпион А. Музыкашвили кийчварах йола сийлен грамота, дика судейство дIаяхьарах енна грамота, НГIАССР ший лоIаме кIалтохарах йола вIашагIкхийта команда, СССР халкъий IX спартакиада чемпион С.-Х. Муртазалиев, СССР кагирхошта юкъера чемпион М. Гетагажев кийчварах дола дипломаш.

Боксах йолча разделе шоана гургья НГIАССР, РСФСР, СССР заслуженни тренерах, Ерригсоюзни категоре судахочох Г. Вартановх, СССР абсолютни чемпионах Р. Седиевх йола материалаш.

Еза атлетика — вай республике эггара чIоагIагIа дегIадена спорта тайпа. Выставке гойташ я цIи хезача тренера И. Кодзоевна тийнна грамоташ, знакаш, дипломаш, цун сурташ.

Наьха бIарг тIаозаш я спортсменашта С.-Х. Муртазалиевна, Б. Вараевна, Р. Тарамовна, кхычарна хетаяь разделаш.

Новкъа дале а, выставка кийчъяьрий аьттув баьннабац спорта дерригa тайпаш, республикерча дуккхача тренерий, атлетий толамаш хьагойта. Из дара доаггIача тайпара новкъостал данзар республикански спорткомитето. Хеталу, таханарча толамашца шоай еррига проблемаш къайлаяхьа уж гIерташ санна.

ХIаьта а ца аьлча далац — выставка чIогIа пайдане я. Из кхайдай дукха хьалха дIаяхача ханашка. Масала, цига гойташ я вай республикерча эггара хьалхарча кIалтохарах латаш хиннача профессиональни спортсменах Евлоев Бердах йола раздел.

...Сийлахь - йоккха Октябрьски Социалистически революци яла кхы а итт шу гаргга ха яр. Цу хана Берд Россе а Кавказа а тайп-тайпарча городий цирка аренашка ший говзал гойташ вар. Цу шерашка байзар цунна цIи хеза эрсий атлеташ Поддубный, Лебедев, Янковский, Медведев, Кащеев, кхыбараш. Россен, Европа чемпионаташка толамаш даха волавелар из. «Кавказа чемпион», «Кавказа лом» — иштта цIераш йоахар цох цу хана.

Цирке хиларо таро лора конспиративни болх бе. Евлоев Берд ший 17 шу даьннача хана денз революционни гIулакхашта тIаккхувш вар. 1905 шера Ростов-на-Дону яхача городе хиннача событешка дакъа лаьцар цо. Иштта цо дакъа лаьцар Москве, Петрограде, Киеве, Харькове хиннача революционни боламашка. Из бахьан долаш массехказа лаьца а хиннав Берд.

1917 шера ший лоIамагIа ЦIеча Гварде мугIарашка вода Евлоев. Цига денали майрали гойтарах шозза Даьхен дезагIдола совгIат лу цунна. Цо хьинаре дакъа лоац Деникина, Бичерахова, бандашца лоаттабаьча къовсаме. 1920 шера Терский областа XI ЦIеча Эскаре политотдела штабе хьавойт из. Сона хетачох, спортсмена, Советий Iаьдал бахьан къовсам лоаттабаьча Б. Евлоева вахара никъ кхы тIа а таххка безаш ба, шеко яц дукха кердадар гучадаргда вайна тIаккха.

ХIаьта музее хIанз кийчъяь выставка цу доккхача гIулакха юхьиг мара яц.

Хь. АКИЕВА,
краеведчески музея болхло.

САЛОIАЧА ДЕНОШКА

ШОАТТДИ

В. И. Ленина цIерагIа ДК.

8.30. Машинкаца йийза хIамаш е Iомалу курсаш. 8.40. Берий гитаристий кружок. 10.00. Теникий театр. 14.00. Барзкъаш дахарен тегарен курсаш. 14.00. Массовикий-затейникий кружок. 15.00. Нохчий мотт Iомабу курсаш. 16.00. Халкъа драматически театр. 18.00. Балетни студи. 19.00. «ВIашагIкхетар» яха дискотека.

Н. К. Крупскаяй цIерагIа ДК.

11.00. Авиамоделироване кружок. 11.00. Барзкъаш дахарен тегарен курсаш. 11.00. «Ленини вай мохк» яха киноутренник. 16.00. «Патриот» яха клуб. «Вай улицай истори». 18.00. «УнахцIено» яха клуб. 19.00. Кагирхой салаIара сайре.

Просвещене болхлой ЦIа.

16.00. Сакъердамеча вIашагIкхетарий клуб. «Вай цIагIара ашараш».

«Красный молот» завода ДК.

9.00. Берий бальни халхарий кружоко дех вай. 14.00. Iарбий мотт бувца Iомалу. 17.00. Гитара лакха Iомалу курсаш. 18.30. Кагирхой салаIара сайре.

«Оргтехника» объединене ДК.

17.00. Лакхерча классера дешархой салаIара сайре. 19.00. Кагирхой салаIара сайре.

Гороно СДЮСШОР стадион.

Футболах НГIАССР клубни хьалхле яккхар. 17.00. «Машиностроитель» — «Даймохк». 17.30. «Динамо» — «Нефтехимик».

КIИРАНДИ

В. И. Ленина цIерагIа ДК.

8.30. Машинкаца йийза хIамаш е Iомалу курсаш. 8.30. «Росинка» яха халхара ансамбль. 9.00. Балетни студи. 9.00. Брейк-данс. 10.00. «Улыбка» яха халхара ансамбль. 10.00. Джазови студи. 10.00. Радиотехнически кружок. 10.00. СалоIача ден клуб. 11.00. «Фаьлгийн приключенеши дунен тIа» яха киноклуб. 12.00. Бальнии дискохалхарийн школа. 13.00. Оперни студи. 13.00. «Меридиан» яха халхара халкъа ансамбль. 14.00. Барзкъаш дахарен тегарен курсаш. 14.00. «Сийг» яха кхувшбоагIарий клуб. 19.00. «ВIашагIкхетар» яха дискотека.

Н. К. Крупскаяй цIерагIа ДК.

9.00. Авиамоделироване кружок. 15.00. «Къона ленинец» яха кинотеатр. «БIаьстан цIей». 17.45. «ДIадаккха деза» яха кинолекторий. 19.00. Кагирхой салаIара сайре.

«Красный молот» завода ДК.

9.00. Барзкъаш даха а тега а Iомалу. 10.00. Берий бальни халхарий кружоко дех вай. 12.00. «ЦIеннана» яха клуб. «Iалам долча хьоашалгIа». 13.00. «Космонавт» яха берий кинотеатр. «Тхо — киномеханика гIончаш». 13.00. «Кружевница» яха кружок. 15.00. «Арц» яха клуб. Зизай цIей. 17.00. Радиокружок.

Пролетбата цIерагIа ДК.

14.00. «Теремок» яха киноклуб.

«Оргтехника» объединене ДК.

11.00. «Росинка» яха берий кинотеатр. 12.00. «Массайола байракхаш хьоашалгIа». Беседа. 19.00. Кагирхой салаIара сайре.

Редактор **О. Б. ГАДАБОРШЕВ.**

КАГИЙ НАХИ МЕХКАРИЙИ!

Грозненски мехкдаьтта техникумо 1987 — 1988 дешара шера дешархой дIаийбу дийнахьарчен заочнии отделенешка ер специальносташ Iомаергйолаш:

1. Скважинаш тахкара геофизически методаш (дийнахьарча отделене).
2. Лаьттан чура пайдане рузкъаш лахарен тахкарен геофизически методаш (дийнахьарча отделене)
3. Скважинашкара мехкдаьттеи гази яккхар (дийнахьарча а заочни а отделенешка).
4. Мехкдаьттаи газеи скважинаш яхар (дийнахьарчеи заочнии отделенешка).
5. ЦIи ялара духьалара техникеи кхерамзлеи (дийнахьарча отделене).
6. Мехкдаьттапромысловии хими (дийнахьарча отделене).

ДЕШАРА ХАНАШ

Дийнахьарча отделене 8 класс яьккхараштa — 3 шуи 6 бутти. Заочни отделене 10 класс яьккхарашта — 3 шу.

Техникуме дешабоагIарашкара заявленеш дIаийю: дийнахьарча отделене — 1 июне денз 31 июле кхаччалца; заочни отделене — 3 мае денз 10 августе кхаччалца.

ДЕША ОТТАРА ЭКЗАМЕНАШ ХУЛ.

Дийнахьарча отделене 1 августе денз 20 августе кхаччалца; заочни отделене — 10 июне денз 20 июне, 10 июле денз 20 июле, 10 августе денз 20 августе кхаччалца.

Деша оттара экзаменаш дIалу:

8 класс яьккхачар:
математика (дагахьа), эрсий мотт (диктант).

10 класс яьккхачар:
математика (дагахьа), литературеи эрсий мотти (сочинени).

Заявленеца хьачулу е документаш:

бархI шера е итт шера образованех дола документ (подлинник).

Школерча лоро е вахача моттигерча дарба дара-профилактически учреждене енна 086/у форма йола медицински справка (справка бланк техникумера яхьа мегаргъя),

прививкаш ярах йола справка;

пхи фотографи (керта тIа хIама ца тулаш, 3х4 см боарам болаш):

ваь е яь хилара свидетельство е паспорт, военни билет (уж ше хьахьокх);

практически балха стаж ярий къахьегама книжка тIара выписка.

Дийнахьарча отделене дIанийцараштa 30-и 37-и сом боарам болаш стипенди лу. Отличникашта стипенди 25 процент лакхду. Кхычахьара баьхкараштa общежите моттиг лу.

Техникуме дешаш болча хана дешархой массехк производственни практика хул. Практикашка болча хана дешархоша болх бу штатни гIулакхаш тIа болаш, 100 процент алапи а эц — бетта 100—300 сом

Техникум йистеьккхараштa болх бе хержа моттигаш я: РСФСР, Къулбаседа Кавказа, Закавказья, Юкъерча Азе, СибарегIа, Украина; Белоруссе, разведочни партешка, промысле, лабораторешка, конструкторски бюрошка, Iилматохкама институташкеи кхыча предприятешкеи.

Техникуме специальностей технически творчества кружокашка, художественни самодеятельноста кружокашка, хан-ханнахьа занятеш хул, болх беш я спортивни секцеш.

Заявленеш хьа а ийю, справкаш а тел укх адресагIа: НГIАССР, Грозный, 364004 Клара Цеткина цIерагIара улица, цIа 14/53.

Приемни комисси (120 комната), телефон 2-69-09.

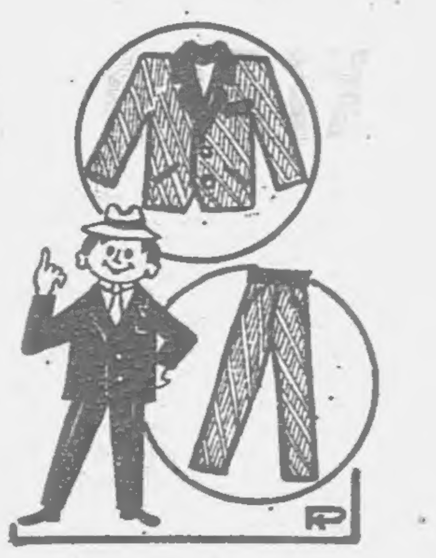

ХЬАМСАРА ЭЦАРХОЙ!

Дувла тха № 9 йолча «Спутник» яхача тика тIа (Ленина цIерагIа пр., 16). Швейни товарий секце болхлоша шуга йохка хьокхаргъя мода лостамах хьаяь 44 — 56 размерах йола бе-бе бос бола маIача наьха костюмаш.

Тха тика тIара нийца костюм оаша хоза а товш тIаювхаргъя — ваь ди, иштта кхыдола деза цIей дездеш.

Тхо хьеж шуга тхоай тика тIа.

«Промтовары» объединени.

БЕШАМАШ ЛЕЛАЕРИ ТЕРКАМГА!

Шоана лаьрхIа «Промтовары» яхача розничнии торгови объединене шоаттеи кIиранеи деношка, бешамашка балхаш чакхдаха лаьрхIа шерра инвентарь, ядохимикаташ, удобренеш йохкаргъя Черноречье районен, «Дачная» яхача остановка юххьеи бешамашкеи.

«Промтовары» объединени.

ТЕЛЕВИДЕНИ

26 АПРЕЛЬ

I ПРОГРАММА

7.00 — Iуйранара зарядка. Мультфильм. Музыка.
7.30 — «Ха».
8.05 — ДIалокх Уральски баянистий триос.
8.30 — Ритмически гимнастика.
9.15 — «Спортлото» тираж.
9.30 — Будильник.
10.00 — «Аз гIулакх ду Советски Союза!»
11.00 — Iуйранара почта.
11.30 — «Вай цIа». Телевизионни журнал.
12.15 — «За черным соболем». Телевизионни документальни фильма премьера.
12.30 — Музыкальни киоск.
13.00 — Юртара сахьат.
14.00 — «УнахцIено».
14.45 — Мультипликационни фильм.
15.10 — «Чернобыль: хана ши бос». Телевизионни документальни фильма премьера. 2-гIа фильм.
16.15 — Паччахьалкхен Центральни Концертни зале Киргизе искусства говзанчийи творчески кагирхойи концерт.
18.00 — Дунен халкъашта юкъера панорама.
18.45 — «Мишта салоI вай?». г. Москван Советски района Металлургий ДК балхах.
19.25 — «Са хьамсара Даьхе». Фотоконкурс.
19.30 — «Кердадараш».
19.35 — «Ромен» яхача Московски цыгански театра фильм-спектакла премьера. «Тхо — цыганаш».
21.00 — «Ха».
21.40 — Хоккей. Дунен чемпионат. СССР сборни — Швеце сборни. Австрера трансляци. Перерывашка — футбольни обозрени».
00.05 — «Кердадараш».

II ПРОГРАММА

8.00 — Зарядка е дIаотта!
8.15 — «Весенний призыв». Художественни фильм.
9.45 — Дунен музыкальни культура ганзера. В. Шебалин — № 3 йола симфони.
10.30 — Эрсий къамаьл.
11.00 — «...Аз а сийрда лар ютаргья». Телевизионни документальни фильм.
11.45 — «Фуй из цирк?» Фильм-концерт.
12.25 — Вай хоржа наькъаш.
13.15 — Iилма-довзийтара фильм.
13.25 — «Вай заводской клубе». Донецкера передача.
13.50 — «Дракон». Мультипликационни фильм.
14.10 — Реклама.
14.15 — Гушдар — теша хала дар.
15.15 — Коми АССР телевидене программа.
16.15 — Дунен художественни культура. Искусства къаьнагIдола памятникаш.
16.45 — «Инарала Скорнякова цхьа бийса». Телевизионни спектакла премьера. Автор — А. Сульянов.
17.50 — «Даьхен хьамсара цIераш». Iилма-довзийтара фильма премьера. «Скульптор Томский. Дело всей жизни».
18.20 — Художественни гимнастика. «Советская женщина». яхача журнала призах дунен халкъашта юкъера яхьаш.
18.50 — Хоккей. Дунен чемпионат. Канада сборни — Финляндe сборни. 2, 3-гIа периодаш. Австрера трансляци. Перерыв йолча хана (19.30) — «Бийса даькъала хийла шун, бераш!».
20.30 — Конни спорт. СССР кубок. «Битца» спорткомплексера передача.
21.00 — «Ха».
21.40 — Хьажархой дехарца. «Идеальный муж». Художественни фильм.

27 АПРЕЛЬ

I ПРОГРАММА

7.00 — Iуйранара зарядка. Мультфильм. Музыка.
7.30 — «Ха».
8.05 — Футбольни обозрени.
8.35 — С. Михалкова турпалаш экрана тIа. Мультипликационни фильмаш: «Дядя Степа — милиционер», «Бокхийчарна а зIамигчарна а бола фаьлг», «Шоаш бехке да», «Михалкова баснеш».
9.30 — «Кердадараш».
16.00, 17.30, 19.30 — «Кердадараш».
16.10 — «Россен балха ди». Документальни фильма премьера.
17.00 — Азербайджана Паччахьалкхен халхара ансамбла концерт. Бакура передача.
17.35 — «Эрсий къамаьл».
18.05 — «Афганистан». Кинопрограмма.
18.45, 22.50 — «Тахан дунен тIа».
19.00 — Сихдар. «Уралмаш. Буровая для Севера».
19.35 — М. Горьке еррига пьесаш. «Мещане». М. Горьке цIерагIча Ленинградски Доккхача академически драматически театра фильм-спектакль.
21.00 — «Ха».
21.40 — «Мещане». Фильм-спектакла дIахододар.
23.05 — Программа юкъе доаца концерт. Дакъа лоацаш ба Москван хьаьший.

II ПРОГРАММА

8.00 — Iуйранара гимнастика.
8.15 — УнахцеIнои урокаш. Iилма - довзийтара фильма премьера.
8.35, 9.35 — Истори. 8-гIа класс. 70 — 80 шерашкара болхлой болам.
9.05, 14.25 — Итальянски мотт. Чудигара передача.
10.05 — СПТУ дешархошта. Информатикаи вычислительни техникаи лардаш.
10.35, 11.40 — А. Твардовский. «За далью — даль». 10-гIа класс.
17.00 — Ив. Жамиак. «Месье Амилькар или Человек, который платит». Лермонтова цIерагIа республикански драматически театра спектакль.
Перерыв йолча хана — «Бийса даькъала хийла шун, бераш!».
19.40 — «Хьайбаш леладар — къахьегама фронт» (гIалгIай меттала).
20.10 — «Нохч-ГIалгIайчен ди».
20.30 — Мишта ду шоана гIулакх?
21.00 — «Ха».
21.40 — Хоккей. Дунен чемпионат. ЧССР сборни — США сборни. Австрера трансляци. Перерыв йолча хана (22.10) — «Кердадараш».

26 АПРЕЛЬ

7.15 — Республикански газетий обзор. Хаоттам.
7.30 — Передачай программа.
7.35 — 7.40 — Хоамаш.
8.25 — 9.00 — «Шоана дукхаеза ашараш».
11.20 — 12.00 — Халкъа дIаенна говзал». НГIАССР халкъа артистах Димаев Iумарах передача.
15.15 — 15.30 — «Вай лоалахой болча». Къулбаседа-ХIирийченера передача. (гIалгIай меттала).
16.00 — «Школьни глобус».
16.30 — 17.00 — «Къона тIехье» (нохчий меттала).
18.00 — 19.00 — «Иллеца доттагIал долчарна». Концерт.

27 АПРЕЛЬ

6.40 — «Парте тIахьехамаша дог айду». Корреспенденци (гIалгIай меттала).
6.50 — 7.00 — Хоамаш.
8.15 — Передачай программа.
8.21 — «Массови технически кхолкам дегIаахар». Беседа.
8.31 — 9.00 — Iуйранара концерт.
9.15 — Сийлахьча Октябра 70 шу дизара накъадолхаш! «Сий къахьегамга хьенока» (гIалгIай меттала).
9.30 — «Тхога язду». Письмой обзор (гIалгIай меттала).
9.45 — 10.00 — «Бокъонаш идеологически къовсами». Беседа (нохчий меттала).
15.15 — 15.45 — «Кагирхойн хан» (нохчий меттала).
16.00 — Передачай программа. Хаоттам.
16.01 — Микрофона хьалхашка я Нохч-ГIалгIай инструментальни ансамбли цуи солисташи.
16.25 — «Революцен мурд». М. Мамакаева романа оагIонаш (нохчий меттала).
16.40 — Реклама.
16.55 — 17.00 — Ашараш.
18.00 — Керда хоамаш.
18.30 — 18.40 — Реклама.
УКВ.
19.00 — Шахбулатов Адмана иллаш.

РАДИО

25 АПРЕЛЬ

6.40 — Керда хоамаш.
6.55 — 7.00 — Хоамаш.
8.15 — Республикански газетий обзор.
8.30 — Передачай программа.
8.35 — 8.45 — Хьалхалаттарий опыт — массанена а (нохчий меттала).
10.15 — Моттигерча Советий хоржамашта накъадолхаш.
10.35 — 10.40 — Реклама.
11.00 — «Къонал».
11.30 — 11.40 — «Эгралонни районерчу». Шалински районера передача.
12.40 — Литературни Нохч-ГIалгIайче (нохчий меттала).
13.00 — 13.15 — Реклама.
15.15 — «Илле фольклора оагIонаш», яхача циклацара передача.
16.00 — «Бригадни подряд — балха тIа». (нохчий меттала).
16.15 — 17.00 — «Кавказа Iуйренаш». Радиожурнал.
18.20 — 19.00 — «Ашарий почта».
УКВ
19.00 — Нохч-ГIалгIай ашарий концерт.

Хаоттам

Тахан республике гIоллеи Грозненеи морхаш а йолаш, йоачан а йоацаш, малхбузехьара секунде 3—8 метр чIоагIа мух а хьекхаш хилеи фегара температура республике 7—12, Грозне 8—10 градус йIовхал йолаш хилеи тарлу.

Кхоанеи ломмеи морхаш а йолаш, йоачан а йоацаш, тайп - тайпарча оагIонашкахьара секунде 3—7 метр чIоагIа мух а хьекхаш хилеи фегара температура бийсана 0—5, дийнахьа 3—18 градус йовхал хилеи тарлу.

Метеостанци.

Белам а белхам а

Наькъаш, наькъаш...

Хезадий шоана «ша тIа баьнна етт санна» лел, оалаш? ДукхагIча даькъе корта бохабу малар менна, кеп хинна лелача сага «тайжача» боларах аьнна да уж дешаш. Цхьабакъда, нийслу кхыдола бахьанаш а. Шо цох ца теше, масал а доаладергда аз.

Цхьан дийнахьа Грозне, Октябрьски районе Сочинская яхача улицагIа дIа-хьа ваха везаш гIулакх нийсделар са. Сага ма гулда цига сона дайнар. Метр хиллал моттиг яцар цига кIоаг ца боаллаш, хий ца латташ. Сона хетачох, цу повкъа гIолла, лелар тайп-тайпара спортивни говзалаш йоахкаш, кадай саг хила везар. Лоацца аьлча, сона яйнар ше ма ярра ушал яр.

Къаьстта чIоагIа бехаб никъ ШамаевгIар, УмахановгIар, АлиевгIар, ДаудовгIар дезал бахача. Кхы дукха дикагIа бац из школа, берий беш, опорни пункт, вIаштIардаь паччахьалкхен цIенош долча.

— Массе хана хиннабий никъ берташа кайийтта йохаяь кетар санна? — хетт аз нахага.

— Хьалха накъа Кlезнга дикагIа бар, — дувц цар. — Цхьабакъда, улицагIа керда гIишлош хьае йолийна [illegible] Дlа-хьа трактораша [illegible]

КIоагашка хий эттар, саг дехьа-сехьа вала йиш йоацаш.

Из мара дециий, Сочинская яхача улицагIа хьакхет Батайская, Гомельская, Гудермесская, кхыйола улицаш, йиъларIа переулок. Цигара хиш а укхазахьа хьаух.

— Фу дергда оаха? Вахар дац тха дар, — Iокад нах.

— Тротуараш-м абаде ди далцца ма хула ялар, никъ метта бена.

* * *

Цхьабакъда, царгара сагото кIориг хетаргйолаш да Малгобекски районе Долакоа яхача юртара редакце деначa письмо тIа дувцар: Цун автораш ба № 4 йолча РайПО тика болхлой.

Оаха болх бер керда, 800 квадратни метр майда йола тика я. Тха керттера декхар «Малгобекский» совхоза къахьегамхой хьашташ кхоачашдар. Юххьанца из де дика аьттув а боалар тха. ХIара дийнахьа тика хьалйизза эцархой хулар, планаш чхоачашйора, кхы а хьинарегIа къахьега безам боагIар.

Цхьабакъда, цIаьхха хувцаделар тха хьал, — Долакоарча юрта Совета исполкома [illegible]

новкъа гIолла школе ух юртара бераш. ХIаьта дехьа-сехьа тротуараш ца хиларах машинаш дIа-хьа ухача гIолла лела безаш хул уж.

Никъ дIакъайлаб. Ховш ма дий паччахьалкхеи предприятеш болх ца бича па йоалилга. Цул совгIа, пайда а бе беза цар. ТIаккха оаха мишта бу из, тикана тIадоагIа наькъаш дIакъайла хилча? Цахаддаш планаш тIехкхоачашъеш хьаена тха коллектив, хIанз тIехьабуса рашта юкъе йодаш латт.

Тхога мара бецийй бала? Кхы дикагIа хьал дац юртарча кхыча тикашка. «Шовда» яхача кафега, юрта бахача нахага».

Цу дешашта кIал ийс саго кулг яздаьд. Цхьабакъда, Долакоа ваха волаш аз кхетадир никъ дIакъовлар харцахьа долга тешал деш бIаьш нах болга. Къамаьл дай беракита кхерам тIалаттийта йиш яц. Цхьабакъда, из ца хилийтара эггара аттагIа бола никъ лехаб юрта Совета кулгалхоша — никъ дIакъайлаб. ХIаьта наькъа йистонаш готта, тротуараш Iодахка моттиг яц яхаш цар дувцар нийса дац. ХIара кер-[illegible]

деш, никъ шер а беш йола операци чакхъяккха. ТIаккха шортта моттиг хургья тротуараш-м хац сона, шоллагIбола никъ Iобилла а.

Цхьабакъда, из дерригa диццдеш да кхы цхьаькха. ДIакъайлачунна когаметта «керда никъ» лехаб — Фрунзе улицагIа. Цига а хилар со. ДогIа дийлхача бIаьстан дийнахьа... Ушал ца аьлча, цох кхы фу аргда ховш вац со. Цхьайолча моттиге майда санна шерлу из, цхьайолча — ши ворда дIахьа тIехйоалалургйоацаш готталу. Ког дIа мел баьккхача кIоагаш доахк, Iобиллача жагIах наггахьа кхера мара бисабац. Гонга кхоачаш хотта эттаб.

— Доккха Iазап хиннад укх наькъах водителашта, — яхаш дувц наха. — КIезнга техника ехаяц укхаза, кIезига доагор дайнадац пайда боацаш.

Вахар со № 4 йолча тика тIа а. Атта машина юхахьовзал йолча цу чу пхи-ялх саг вар.

— Ай, оаш-м шоаш долча нах ахац ма яхарий, — аьнна бегаш бир аз тика заведующега Ю. Гомкартиевга. — Уж [illegible]

— Фу дувц Iа? — цецвалар из, — тха продавецаш ма бий ук.

М. КАРТОЕВ.

ТХА АДРЕС: 364907, г. Грозный, Маяковске, ул. 92. Телефонаш: редактора — 2-45-57; редактора заместителя — 2-85-07; бехктохама секретаря — 2-84-68; отделий: партийни вахара — 2-80-12, 2-54-04; промышленностен транспортен — 2-75-81, 2-65-01; юрта боахама — 2-47-84, 2-90-66; культура — 2-64-75, 2-75-78; письмой — 2-85-64; машинописни бюро — 2-89-51; корректорске — 2-89-88.

НАШ АДРЕС: 364907, г. Грозный, ул. Маяковского, 92. Телефоны: редактора — 2-45-57; заместителя редактора — 2-85-07; ответственного секретаря — 2-84-68; отделов: партийной жизни — 2-80-12, 2-54-04; промышленности и транспорта — 2-75-81, 2-65-01; сельского хозяйства — 2-90-66, 2-47-84; культуры — 2-64-75, 2-75-78; писем — 2-85-64; машинописное бюро — 2-89-51; корректорская — 2-89-88.

Газет арадувл шинареи ереи, шоаттеи деношка

СФ00160. «Грозненский рабочий» издательства типографи, Маяковске, 92, 2-85-04; Типография издательства «Грозненский рабочий», ул. Маяковского, 92. Заказ № 1624.